

KID E

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 2 • 2025

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 2 • 2025
www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy kaksi kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN

Toimittajat JOHAN-EERIK KUKKO,
JAANA OJUVA, SARI VÄYRYNEN

Art Director REETTA LINNA

Valokuvaajat ELLI ALASAARI,
SANTERI HAPPONEN, VILLE RINNE

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Painos 2 500 kpl, Lapin yliopistopaino
Kide (verkko): ISSN: 2242-6612
Kide (painettu): ISSN: 0787-0965
Mediakortti ja osoitteenmuutokset:
www.ulapland.fi/kide
Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,
96101 Rovaniemi.

tekijä

Johan-Eerik Kukko
Tiedetoimittaja

Tähän lehteen kirjoitin kaksi juttua. Haastattelin eläkkeelle jäävää Arktisen keskuksen palveluneuvoja Pertti Leinosta sekä kahta yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa työskentelevää tutkijaa. Ennen haastattelujen toteuttamista valmistaudun huolellisesti laatimalla kysymykset ja toimittamalla ne hyvissä ajoin haastateltaville. Haastattelutilanteissa arvostan eniten läsnäoloa. Suosin keskustelujen äänittämistä, jotta voin haastattelutilanteissa suunnata huomioni kokonaan haastateltavan kuuntelemiseen ja kohtaamiseen.

TEKIJÄ-palstalla esitellään lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä
Sámegillii
- 5 Mie
- 6 Palokärki
Luovat
- 7 Aura
Kolumni

TUOKIO

- 24 Tuokio arktisessa

OPISKELUA

- 26 Sarjakuva
 - 27 Harjoittelua harjoittelun perään
 - 28 Muotinäytös ravisteli henkiin vanhan perinteen
 - 29 Opettaja-taiteilijan luovuus pysyy yllä nuorten parissa
- ## KITEYTYKSET
- 30 Tutkimusta ja kahvitaukoja
 - 32 Tohtoriopinnot murroksessa: "Portti tutkijan uralle, ei elämäntyö"
 - 34 Tragikoomisuutta ja vihaa – Stiina Saaristo katsoo suoraan kohti

HIPUT

- 38 Rastilta rastille
- 39 Eskon puumerkki
- 40 Julkaisu
- 41 Väitös
- 42 Käytävägallup
- 44 Lukunurkka
Voimapaikkani
- 45 Työpäiväni
- 46 Hiutaleita

TEEMA Puu

Näemmekö puun metsältä?

8 Pääkirjoitus MARI MÄKIRANTA • 10 Yhteiset juuremme

16 Metsän kutsu • 18 Niin metsä vastaa

21 Kolumni MARIA HUHMARNIEMI

22 Kun katsot puuta – ja puu katsoo takaisin

18

” Hakeudun herkästi hämmästelemään suuria puita, erityisesti mäntyjä.

SANTERI HAPPONEN

KANNEN KUVA: ELLI ALASAARI

10

” Samat kaasut ja aineet kiertävät sekä metsässä että meissä.

ELLI ALASAARI

16

” Suomessa ympäristöllä ei ole oikeushenkilöllisyyttä, eikä tämä ole vallalla oleva keskustelu.

SATU ASPEGREN

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MIUTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

VAPAUDEN MITTARI

Saksalaisvetoinen Academic Freedom Index on selvittänyt akateemisen vapauden tilaa maailmalla. Suomi on rojahtanut kahdessa vuodessa kärkikymmeniköstä sijalle 47. Muita rankasti laskeneita maita ovat muun muassa Georgia ja Israel – ja heikkenevä trendi on kaikkiaan 34 maassa, mikä on iso määrä.

Kun tulos tuli julki, yliopistot ottivat siihen kantaa. Pohjoismaiden rehtorineuvostot kantoivat yhdessä huolta tilanteesta. Mutta kaikki tämä vasta sitten, kun asiasta tuli uutinen. Sitä ennen Suomen akateeminen vapaus näyttää olleen syvässä pudotuksessa ilman, että kukaan on varsinaisesti huomannut sitä tai ainakaan pystynyt nostamaan isoa ääntä.

Korkeakoulutettujen työttömyys Suomessa on nyt korkeampaa kuin vuosikausiin eikä valmistuminen enää takaa työtä. Asiat eivät suoraan liity toisiinsa, mutta akateemista maailmaa ne molemmat koskevat. Jotain on kampusten käytävillä ja niiden ulkopuolisissa maailmassa tapahtumassa, ja se on jotain, josta on vaikea saada otetta. Helpointa olisi aina laittaa kaikki Putinin tai Trumpin syyksi, mutta tässä kohtaa se ei taida toimia niin.

SÁMEGILLII

Dán spálttas čáallet olbmot, geat beroštit sámedutkamušas, sámeielas ja sáme kultuvrras. Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

SÁMEGIELAT DUTKANVEAHKKIN EAMIÁLB MOTFITNUS

Lappi universitehta dáidagiid dieđagotti moattilogi fitnus buđaldit moanat dutkanveahkit iešguđetlágan bargguiguin. Moai barggaime Indigenous Digital Storytelling with New Media -fitnus davvisámeielat dutkanveahkkinn. Goappásge munnos lea mánggadiedalaš duogáš ja nuba munno bargu lea leamašan mángga dáfus earálágan, go eará dáidagiid dieđagotti dutkanvehkiin. Dasa lea gullan davvisámeielat neahttsiidduid válmmaštallan ja dutkamuššii láktaseaddji sámeielat diehtoháhkkan. Sámeielat dáidu lea earenomáš mávssolaš eamiálbmotprosektii, dasgo eamiálbmotgielas lea guovddáš rolla eamiálbmoga identitehta ja kulturárbbi duddjomis.

Oassin LUX-dutkanjoavkku (Lapland user experience) letne beasan oasálaš mánngabealát geavaheaddjiiskamiidda. Dutkanjoavkkus deattuhuvvo sihke jurddagovvidus, praktihkalaš bargu ja hutkás buncaraggáid čoavdin. Dutkanveahkkinn oahppá ovttasbarggu dutkanjoavkkuin, hukse fierpmádagaid dutkanservošis ja beassá bargat dutkamušain.

SAAMENKIELISENÄ TUTKIMUSAVUSTAJANA ALKUPERÄISKANSAHANKKEESSA

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan parissakymmenessä hankkeessa työskentelee useita tutkimusavustajia monenlaisissa tehtävissä. Olemme työskennelleet Indigenous Digital Storytelling with New Media -hankkeessa pohjoissaamenkielisinä tutkimusavustajina. Meillä molemmilla on monitieteellinen tausta, minkä vuoksi työmme on poikennut muiden taiteiden tiedekunnan tutkimusavustajien töistä. Työhön on kuulunut pohjoissaamenkielisten nettisivujen päivittämistä ja pohjoissaamenkielistä tiedonkeruuta tutkimusta varten. Saamen kielen taito on alkuperäiskansaprojektille ensiarvoisen tärkeää, sillä alkuperäiskansakielellä on keskeinen rooli alkuperäiskansan identiteetin ja kulttuuriperinnön muovaamisessa.

Osana LUX-tutkimusryhmää olemme päässeet osallistumaan monipuolisiin käyttäjätesteihin. Tutkimusryhmässä korostuu mielikuvitus, käytännönläheisyys sekä luova ongelmanratkaisu. Tutkimusavustajana oppii yhteistyötä tutkimusryhmässä, verkostoi tuu tutkimusympäristöön ja pääsee osallistumaan tutkimukseen.

IBBÁ LAUHAMA & SÁRÁ-MÁRJÁ KESKITALO

PERTTI LEINONEN

SANTERI HAPPONEN

Aina valmis auttamaan

Arktisen keskuksen pitkäaikainen palveluneuvoja Pertti Leinonen jää vuoden vaihteessa eläkkeelle. Leinosen työura Lapin yliopistolla alkoi alun perin täydennyskoulutuskeskuksessa vuonna 1993.

– Minulla oli takana kymmenen vuoden ura leipurina, mutta jauhoallergia ja astma pakottivat ammatinvaihtoon. Kauppaopiston jälkeen työvoimaneuvoja ohjasi ottamaan yhteyttä Vilhontalolla toimivaan täydennyskoulutuskeskukseen, Leinonen muistelee.

Rakennuksessa toimi tuolloin myös Arktinen keskus, ja Leinosen työpaikat vuorottelivat, kunnes vuonna 1997 hänet vakinaistettiin täydennyskoulutuskeskukseen.

Yhtenä mieleenpainuvimpana hetkenä Leinonen muistaa, kuinka täydennyskoulutuskeskuksen henkilökunta yllätti 50 vuotta täyttävän johtajan laulamalla onnittelevaa laulun tämän kotipihalla varhain syysaamuna. Yllätys onnistui ja toi iloa kaikille osapuolille.

– Työ jatkui keskuksen lakkauttamisen jälkeen eri yksiköissä, kunnes syksyllä 2009 avautui paikka virastomes-tarina Arktisessa keskuksessa.

Alku oli uuden opettelua, kun vastassa oli uusia ihmisiä ja työtehtäviä.

– Suurin muutos liittyi yhteydenpitoon. Puhelinsoittojen sijaan tilaukset ja pyynnöt alkoivat kulkea tietokoneiden kautta.

Tyypillinen työpäivä säilyi myös vuosien saatossa pääpiirteissään samana.

– Salivarauksia, postin käsittelyä, uusien työntekijöiden vastaanottoa ja opastusta, avainten ja kalusteiden hallintaa, laitteiden luovutusta ja palautusta, sähköpostiviestejä, työpyyntöjä sekä kopiointissa avustamista, Leinonen luettelee.

Työuran aikana kansainvälinen työympäristö on ollut Leinoselle tärkeä motivaation lähde.

– Harjoittelijat ja tutkijat eri puolilta maailmaa ovat tuoneet uusia näkökulmia ja ystävällistä vuorovaikutusta.

Haastattelun lopuksi Leinonen haluaa kiittää yhteistyötahoja hyvästä yhteistyöstä vuosien varrella ja toivottaa hyvää jatkoa kaikille. Vuosien kokemuksella hän haluaa antaa myös nuoremmille palveluneuvojille selkeän neuvon.

– Tee työsi niin hyvin kuin osaat ja ajattele, että olet täällä juuri asiakasta varten.

JOHAN-EERIK KUKKO

Palokärki

Suomen kielen ja kulttuurin lehtori kuulostelee maakunnan ääniä.

Nykyihminen on muuttanut lähes täydellisesti asumaan virtuaaliseen puhe-
lintodellisuuteen. Käsi käy monitorilla koko ajan. Öisin se mittaa sykkeitä ja tuskaista keppurointia stressin keskellä. Kun siirrymme pian napsimaan robotin jakelamia ruokapillereitä, suoraan näyttöpäätteidemme ääressä, alkaa fyysinen todellisuus olla taakse jäänyttä elämää. Olihan se vanhanaikaista ja kaikin puolin vaivalloista.

Mutta vielä kouraisee nälkä nisäkstä, tuo antiikkinen muistutus ruutujen ulkopuolelta. Ei auta kuin ottaa riski ja raahautua kesken päivän Felliin, työmaaruokalaan. Siellä nykyihminen saa tuulahduksen analogisesta ja rahisevasta savi-
kiekkotodellisuudesta. Se tuoksuu maanantaisin kuin paratiisin

pitopöytä. Se on yliopistosivistuksen viimeinen areena, jonne työn orjat kokoontuvat yhdessä kuin seitsemän samuraita. Koskaan ei tiedä minkälaisiin keskusteluihin Fellissä päätyy. Yksi on tullut juuri tammukanpyynnistä Tulppiosta. Toinen Tornioista saviselta pelloilta, mistä joku oli löytänyt Fennoskandian ainoan mustahaikaran. Kolmas on vienyt taas lääkkeitä lähiomaiselleen Muurolaan, ja neljäs on ajanut Hammerfestiin etsimään kadonnutta sieluaan.

Niin vähän me tiedämme toisistamme. Kuinka monta psykologin käyntiä onkaan lounaspöytäkeskusteluissa säästynyt? Kuinka paljon tiede on edistynyt, artikkeli-ideoita putkahtanut, kuinka lie monta ystävyttä on Fellissä syntynyt? Siellä on naurettu hersyvät naurut elämän ihmeellisyydelle. Nautitaan täysin siemauksin työmaamme kaurismäkeläisestä ja charmantista kanttiinista. Minähän tapasin vaimonikin Fellin pöydässä. Arki voi olla joskus juhlaa.

HANNU PALONIEMI

luovat

Taiteellista toimintaa Lapin yliopistossa

ARKTINEN ARKINEN AALTO

Taiteiden tiedekunnan opiskelijat ovat käsitelleet opintojaksoillaan Alvar Aallon perintöä teemalla Arktinen arkinen Aalto.

Muodin ja tekstiilis suunnittelun töissä Aallon muotokieli ja materiaalit saavat uusia tulkintoja. Opiskelijat pohtivat töissään, miten materiaalit kantavat mukanaan muistoja ja kulttuuriperintöä.

Muotoilun opiskelijat ovat luoneet kokonaisuuksia, joissa jokainen yksityiskohta – tuotteista ja kalusteista graafiseen ilmeeseen – on heidän käsialaansa. Työt yhdistävät perinteitä kunnioittavan ja tulevaisuuteen suuntaavan muotoilun Aallon filosofian hengessä.

Kuvataidekasvatuksen ja soveltavan taiteen opiskelijat ovat puolestaan toteuttaneet osallistavia teoksia. Toinen teos kutsuu

Yksityiskohta Tanya Koiviston tuftatusta tekstiiliteoksesta *Lappia*, 2025.

yleisön tutkimaan Aallon arkkitehtuurista kumpuavia muotoja, toinen rohkaisee kirjoittamaan rakkauskirjeitä Aino ja Alvar Aallon tapaan.

Opintojaksoilla syntyneistä teoksista koostettiin *Aallonharjalla*-näyttely, joka juhlisti 35-vuotiaasta taiteiden tiedekuntaa ja Alvar Aaltoa.

aura

kynää yliopiston ajankohtaisia tutkimusaiheita

YHTEISTYÖN TULOKSENA MOBIILITEKNIKKAREEN PROTOTYYPPI

Lapin yliopiston ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen yhteisessä Resurssiviisas taitoverkko -hankkeessa on kehitetty ratkaisuja, konsepteja ja prototyyppejä poronhoitoon liittyvään teknologiaan sekä perinteiseen talvikalastukseen. Hanke on toteutettu Euroopan aluekehitysrahaston tuella.

Kehittämistyössä on hyödynnetty elinkeinon perinteistä tietoa sekä yhdistetty sitä muotoiluosaamisen kanssa. Hankkeessa on toteutettu kaksi pilottia, joista toinen keskittyi talvikalastukseen ja toinen mobiilitekniikkareen kehittämiseen.

Talvikalastuspilotissa kehitettiin moderneja ratkaisuja perinteisen talvikalastuksen keinoihin ja välineisiin. Tuloksena syntyi kalastukseen liittyvä taskuopas, uittolautta ja verkkomerkki.

Mobiilitekniikkareki mahdollistaa lähiverkon pystyttämisen ja datayhteyden harvaan-asuilla alueilla, joilla ei tavallisesti ole kuu-
luvuutta tai kunnollista verkkoyhteyttä. Siitä voivat hyötyä niin poroelinkeino kuin jakamis-, vuokraus-, huolto- ja valmistuspalvelut. Muita mahdollisia käyttäjiä ovat toimijat tietoliikennealalla, matkailussa sekä elämys- ja tapahtumapalveluissa. Yritysten lisäksi konseptista voisivat hyötyä viranomaiset pelastustoimessa, rajavalvonnassa tai vapaaehtoisessa pelastuspalvelussa.

kirste

TAPIO SEPPÄLÄ

KAUNIIT ASIAT OVAT IHANIA SAAMELAISESTA

Nils-Aslak Valkeapää aikoinaan sanoitti, että taide erillisenä ilmiönä on saamelaisille tuntematon. Hänen mukaansa saamelaisessa elämässä jokaisesta hetkestä voi tulla taiteellinen kokemus. Puukolla vuoleminen, värilliset vaatteet ja ihmiset istumassa lumessa, tulen ympärillä. Minua määritelmä koskettaa, ja samaistun asiaan. Painan silmät kiinni ja mietin, minkälaisia taide-elämyksiä muistan: kahvi valuu höyryten puukuppiin, parkkiintuneet kädet käärivät tupakkaa. Jonkun taidokas polvi-istunta laavussa taljalla. Ne ovat ihania näkyjä, mitä en haluaisi ikinä unohtaa. Asian ihannointi lienee täyttä kansallisromantiikkaa ja taitaa olla sitä lappologistakin.

Saamelaisessa nykyaiteessa kauneutta arvostetaan ilmaisumuotona, kun taas groteskille ei vaikuttaisi olevan niin paljon tilausta. Kuvataiteilija Outi Pieski ja korutaitelija Elle Valkeapää ovat tästä erinomaisia erimerkkejä. Heidän työnsä ovat niin kauniita, että niitä on vaikea olla rakastamatta.

Saamelaiset siis tuntuvat rakastavan kauneutta. Meidän saamenpojat ovat kauniita, eivät komeita. Poro on maailman kaunein eläin. Koiralla on niin kaunis nimi. Ja oletteko nähneet, tällä henkilöllä on niin kauniit hampaat! Kauneus on myös yksi saamenkäsityön keskeisimmistä arvoista. Helppokulkuista maastoa kuvataan hienoksi, vaikeakulkuista rumaksi. Koska kauneus on kulttuurisidonnaista, on kiehtovaa pohtia, mikä nähdään missäkin kulttuurissa kauniina. Poron mahassa oleva rasvakalvo on meistä niin kaunis, että sen kuviosta painatettiin jättikuva saamelaisen kansallisteatterin esirippuun.

Rumuudesta tulee surulliseksi, vaikka tietää sen olevan hyödyllistä. Spraymaalatut porot ovat rumia, paalimuovi metsässä on ruma. Mehukat-tipurkista tehty äyskäri tenonvenon pohjalla on myös aika ruma. Se on sellaista semirumaa, josta taidamme kuitenkin olla aika ylpeitä, koska se edustaa kulttuurimme toista perusarvoa, mitä ilman kauneus ei ole mitään, ja se on käytettävyyttä.

ANNE KIRSTE AIKIO
Saamelaiskäräjien kieliturvasihteeri

PÄÄKIRJOITUS

MARI MÄKIRANTA

Apulaisprofessori, taiteiden tiedekunta

”

Nykytaiteeseen ja ympäristöliikkeisiin liittyy muutosvoima, joka voi tarkoittaa kaipuuta radikaalisti toisenlaiseen maailmaan ja toisin tietämisen tapoihin.

Kun valokuvasin *Puuihmiset*-sarjaani, havahduin puiden ja ihmisten välisiin merkityksellisiin suhteisiin. Kotipihan koivu, lähimetsä tai itse istutettu taimi kasvavat rinnallamme, kuulevat ilomme ja surumme ja juurruttavat meidät maahan. Myös julkisessa keskustelussa puihin ja metsiin liittyy intohimoja. Kun yhdelle metsähakkuut näyttävät talouskasvuna, edustavat ne toiselle luontokatoa ja elämän monimuotoisuuden uhkaa.

Puuihmiset-sarjaan kuvaamistani henkilöistä Leena halusi tulla kuvatuksi kotipihallaan Korkalovaarassa. Kaupunki oli vastikään kaatanut hänen takapihaltaan avautuvalla puistoalueella suuret, vanhat kuuset. Kuvasin Leenan surukuusena – menetys oli läsnä kuvanottohetkellämme.

Vanhosten kuusten kaataminen toi mieleeni sanonnan ”Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto”. Sanonta kehottaa meitä arvostamaan ja kuuntelemaan omaan lähiympäristöömme liittyvää tietoa ja viisautta. *Puiden juurilla – Puut ja pensaat luonnossa ja kansanperinteessä* -teoksessa Henrik Relve kirjoittaa, että kuusi on ollut suomalais-ugrilaisille kansoille arvostettu uhripuu. Metsäkuuset olivat pyhiä Tapiolle, metsän feminiinille jumalalle. Metsästäjä söi ensimmäisen saaliinsa Tapion pöydän, latvattoman metsäkuusen päältä. Kuusi on myös tarjonnut suojaa. On arveltu, että kuusen kotamainen malli on inspiroinut esivanhempiemme rakentamia varhaisia asumuksia.

Nykytaiteeseen ja ympäristöliikkeisiin liittyy muutosvoima, joka voi tarkoittaa kaipuuta radikaalisti toisenlaiseen maailmaan ja toisin tietämisen tapoihin. Tutkimukseen ja taiteeseen voi liittyä myös pyrkimys rakentaa parempaa maailmaa. Metsäkeskustelut vaativat herkimistä ilmiön monimutkaisuudelle, eriävillä intresseillä ja valtasuhteilla. Metsä myös haastaa ihmiskeskeistä ajatteluamme. Poliittisesti ja eettisesti sitoutunut tutkimus ja taide ei kuitenkaan välttämättä, hyvistä päämääristään huolimatta, toteuta aukottomasti tavoitteitamme. Joskus taide ja tutkimus voivat johtaa yhteiskunnallisiin muutoksiin, ja toisinaan ne voivat näyttäytyä hitaina, lähes näkymättöminä voimina.

Politiikantutkija Jane Bennett kysyy, miten poliittiset reaktiot yhteiskunnallisiin ongelmiin muuttuisivat, jos ei-inhimilliset oliot, kuten puut, kykenisivät estämään ihmisen suunnitelmat. Mitä tapahtuisi, jos ymmärtäisimme puut neuvottelukumppaneinamme? Kyseenalaistaisiko tällöin ihmistoimijoiden eettinen ja poliittinen etuoikeus ja ensisijaisuus?

Olipa puista, metsänkäytöstä tai luonnonvarapolitiikasta mitä mieltä tahansa, selvää lienee, että metsät ovat keuhkomme. Siitä syystä, tänäänkin, menen halaamaan puita. •

PUUT

kumppaneinamme

Yhteiset juuremme

Kuinka paljon puuta tekee metsän?

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVAT ELLI ALASAARI

Metsiä on kaksi. Toinen on Kristiina Koskisen lapsuudenperheen sienimetsä, joka on kulkenut rinnalla vuosikymmenestä toiseen.

– Se on melkein perheenjäsen, Koskinen sanoo.

Kun Koskinen liikkuu metsässä, hän tervehtii notkelmia, lampareita, puita. Ne ovat tuttuja, ja silti joka kerta jokin metsässä on muuttunut.

– Kuljen siellä kodin kaltaisesti, ja minulla on hyvin juureva olo. Minulla ja tällä paikalla on yhteinen juuri, yhteinen menneisyys.

Toisessa metsässä Koskinen on käynyt vain kerran. Silti se teki häneen lähtemättömän vaikutuksen. Koskinen vieraili Australiassa oppaan johdattamana reilusti yli tuhatvuotisten puiden luona, tiettömän taipaaleen takana.

– Kun pääsimme puiden luo, niiden elollisuus oli jotakin niin häkellyttävää. Puut olivat joka puolelta vihreän kasvuston peitossa, ja oli mahdotonta olla aistimatta sitä äärimmäisen pitkää ajallisuutta, joka niissä oli läsnä.

Koskinen kuvailee kokemusta pyhäksi.

– Olimme vain hiljaa ja hengitimme.

Jälkikäteen Koskinen ajatteli, että hengittäminen oli intuitiivinen keino viestiä. He hengittivät puiden happea, puut heidän hiilidioksidiaan.

Vaikka metsässä sai kulkea ja Koskinen liikkui oppaan kanssa paikalla hyvin varovaisesti, jälkikäteen häneen iski syyllisyys.

– Olin se vieraslaji, joka tunkeutui paikkaan, jonne en kuulunut.

Kokemus oli täysin päinvastainen kuin tutussa sienimetsässä.

Onko Kaivopuisto metsä?

Kristiina Koskinen on yliopistonlehtori Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa. Päädymme keskustelemaan kahdesta metsästä, kun kysyn Koskiselta, mikä on hänen tämänhetkinen lempimetsänsä.

Koskinen on hetkeä aiemmin kertonut opiskeluajastaan Helsingin yliopiston maa- ja metsätieteellisessä tie-

” Olin se vieraslaji, joka tunkeutui paikkaan, jonne en kuulunut.

dekunnassa, josta hän valmistui metsänhoitajaksi ja maisteriksi. Valmistui, vaikka ala ei missään vaiheessa tuntunut ihan omalta.

Opiskeluaikana tehdyssä matrikkelissa kukin esitteli itsensä kertomalla, mikä on oma lempimetsä. Tuolloin Koskinen kuvaili Kaivopuiston vanhoja puita, joiden välissä juoksee karanneita koiria ja lapsia.

Voiko Kaivopuiston puita kuvailla metsäksi?

– Voi ainakin latvuspeittävyuden perusteella.

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön virallisen määritelmän mukaan metsä on vähintään puolen hehtaarin alue, jossa on puuvartista kasvillisuutta ja jossa latvuspeittävyys on vähintään kymmenen prosenttia. Latvuspeittävyydellä kuvataan, kuinka paljon pinta-alasta jää puiden latvusten peittoon.

Virallinen määritelmä voi erota hyvinkin paljon siitä, minkä kukin kokee tai käsittää metsäksi.

Turhautumisesta kipinä tutkimukselle

Kaivopuiston nimeäminen lempimetsäksi kuvastaa Koskisen pitkään jatkunutta kiinnostusta ihmisten ja

” Metsän käsite on hirveän rikas ja muovautuva.

metsän suhteeseen. Varsinaisena tutkimusaiheena hän löysi metsän kuitenkin selvästi myöhemmin.

Kun metsänhoitoala ei osoittautunut omaksi, Koskinen hakeutui kuvasuuntautuneelle medianomilinjalle ammattikorkeakouluun ja työskenteli pitkään televisio-ohjelmien parissa. Tutkimuksen pariin Koskinen löysi tiensä, kun hän innostui tekemään väitöstutkimusta luontodokumenttien audiovisuaalisesta kerronnasta ja luontokäsityksistä. Hän väitteli aiheesta vuonna 2022 taiteiden tiedekunnassa.

Viime aikoina Koskinen on tutkinut metsän käsitteellistämistä ja metsän esittämisen tapoja Koneen Säätiön rahoittamassa hankkeessa. Kipinän tälle taiteelliselle tutkimukselleen hän sai turhautumisen tunteesta, joka syntyi, kun hän osallistui säätiön järjestämään keskustelutilaisuuteen.

– Yritimme puhua metsistä yhdessä, mutta se ei tuntunut onnistuvan, vaan kaikki puhuivat omasta ”metsätodellisuudestaan”.

Lopulta yksi osallistujista älähti ääneen, kuinka metsistä keskustelu on kuin Pandoran lipas – mikä tahansa tulkinta on mahdollinen.

– Metsän käsite on hirveän rikas ja muovautuva. Kiin-

nostuin siitä, miten metsän voisi nähdä ja esittää toisin. Miten voisimme löytää yhteisen kosketuspinnan? Koskinen kysyy.

Todellisuus rakentuu ilmiöistä

Tutkimuksessaan Koskinen lähestyy metsiä fyysikko, tieteenfilosofi Karen Baradin kehittämän toimijuusrealismin näkökulmasta. Teorian lähtökohdat ovat kvanttifysiikassa.

Baradin teorian mukaan asioilla ei ole sisäsyntyisiä ominaisuuksia tai rajoja, vaan ne muodostuvat vasta suhteessa ympäristöönsä ja muihin asioihin. Todellisuuden rakenneseosia eivät siis olekaan asiat, jotka ymmärrämme objekteina tai olioina, vaan ne ilmiöt, joissa niitä muodostuu.

Tämä on Koskisen mukaan osoittautunut hedelmälliseksi tavaksi ajatella metsää uudelleen.

– Metsä ei ole sisäsyntyisesti jonkinlainen, vaan sen olemus, luonne ja rajat syntyvät aina kontekstissa. Olen pyrkinyt hahmottamaan, mitä ja millaisia ovat ne ilmiöt, joissa metsä tulee sellaiseksi kuin sen ymmärrämme, ja miten niitä voisi esittää.

Koskisen jäsenyksessä metsä muotoutuu ekologisissa prosesseissa, ihmisten diskursiivisissa prosesseissa sekä metsän ja ihmisen materiaalisissa yhteismuotoutumisissa.

– Samat kaasut ja aineet kiertävät sekä metsässä että meissä, Koskinen kuvailee.

Taiteeseen kuuluu epäonnistuminen

Viime vuonna tutkimuksen taiteellisenä osana julkaistiin lyhytelokuva *Metsän määritelmä*, jonka Koskinen on käsikirjoittanut, ohjannut ja tuottanut. Kokeellisessa lyhytelokuvassa metsän ja ihmisen ruumiillista yhteismuotoutumista tavoitellaan tanssin kautta.

– Huomasimme, että tanssijan liikkeiden tulee olla hitaita ja pieniä, jotta metsä ei jää taka-alalle ja ihmisen nouse päähenkilöksi.

Koskiselle siirtyminen metsätieteistä taiteelliseen tutkimukseen on rikastanut suhdetta ja näkökulmia metsiin.

– Koko maailma on auki. Minulla on enemmän annettavaa metsäkeskusteluihin taiteen kuin luonnontieteen puolella.

Mukana on aistimellisuus, intuitiivinen ymmärrys – ja epäonnistuminen.

– Taiteen kentälle kuuluu epäonnistuminen, eikä lopputuloksesta voi koskaan olla varma.

Koskinen uskoo, että meidän pitäisi kohdata metsät paljon nykyistä armollisemmin: nähdä ja ymmärtää se hyvä elämä, jonka ne meille mahdollistavat. Keskustelu metsistä jumittuu helposti vastakkaisiin näkemyksiin – mutta juuri siinä on taiteen paikka.

– Taiteella on kyky kulkea ihmiseen reittejä, jotka ohittavat lukkopaikat. Taiteen keinoin voi yllättäen ja yhtäkkiä nyrjäyttää muuten vaikeasti muutettavia ajatustapoja.

Yhteistyön rikas maailma

Koskisen mukaan 2010-luvulta lähtien sekä humanistisissa että luonnontieteissä on tapahtunut tutkimuskirjallisuuden vyöry sen suhteen, mihin kasvit kykenevät ja millaista niiden elollisuus on.

Tutkimus on avannut uusia näkökulmia kasvien toimijuuteen, ja sen popularisointi on puolestaan herättänyt vilkasta yhteiskunnallista keskustelua. Koskinen mainitsee esimerkkeinä ekologi Suzanne Simardin omaelämäkerrallisen kirjan *Finding the mother tree* ja Peter Wohllebenin tietokirjan *Puiden salattu elämä*.

Teoksissa aukeaa kasvien välisen yhteistyön rikas maailma, jossa puut ovat vuorovaikutuksissa toisiinsa muun muassa maan alla levittäytyvien sienirihmastojen

välityksellä. Siinä missä aiemmin painotettiin kilpailua ja vahvimpien selviytymistä, uusissa näkökulmissa korostuvat symbioosi, yhteistyö ja viestintä.

– Kasvien tavassa olla ei ole keskeistä yksilöllisyys vaan yhteys.

Koskisen mukaan yksilöllisyyden korostaminen voikin olla ennen kaikkea inhimillinen tapa lähestyä puita. Yritämme ymmärtää elollisuutta, joka eroaa omastamme merkittävästi.

Vaikka metsän voi käsittää monin tavoin, yksi asia yhdistää erilaisia näkemyksiä: puilla on keskeinen rooli niin metsän luonnontieteellisissä, taloudellisissa kuin kulttuurisissa määritelmissä.

– Mutta kuinka paljon puuta tekee metsän? Onko hakkuuaukea metsä? Kuinka paljon puuta pitää olla jäljellä, jotta voimme puhua metsästä? Entä onko taimikko metsä ja jos ei ole, milloin se muuttuu metsäksi?

Puiden arvoa ei mitata rahassa

Kun internetissä tekee kuvahaun metsistä, kuvasto on hyvinkin stereotyyppistä. Auringonsäteet siilautuvat vihreiden lehtien tai neulasten läpi, ja kookkaista puista muodostuva metsä jatkuu silmäkantamattomiin.

Kuvahaun ensimmäisissä kuvissa ei näy tylsyyttä, kurjuutta eikä pelottavuutta, vaikka sellainenkin metsä voi olla.

Toisaalta suomalainen metsäkeskustelu on aiempaa monipuolisempi. Ajatus siitä, että ihmisen pitää hoitaa metsää, jotta metsä kasvaa oikein, tuntuu aikansa eläneeltä. Vanhojen metsien merkitys esimerkiksi biodi-

versiteetille ja hyvinvoinnille ymmärretään hyvin ainakin tutkijoiden keskuudessa.

– Mutta päätöksien tasolla se ei valitettavasti näy riittävästi, Koskinen huokaisee.

Koskista turhauttaa, miten usein puuta yhä väheksytään, vaikka niiden vaikutus ihmisen ja muiden lajien hyvinvoinnille on kiistaton.

Väheksyntä näkyy päätöksenteossa monella tasolla: niin valtiovallan politiikassa kuin vaikkapa taloyhtiön hallituksen toiminnassa.

Pihan puut voidaan kaataa hyvinkin suruttomasti, jos se on remontin takia ”edullisempaa”. Silloin ei tunnusteta puiden roolia hulevesien hallinnassa, niiden suotuisaa vaikutusta mikroilmastoon ja mikrobeihin sekä merkitystä asukkaille.

– Vanhat puut ovat huomattavasti arvokkaampia kuin niiden kaatamisesta mahdollisesti syntyvä rahallinen säästö.

Vaikka puiden näkeminen yksilöinä voi näyttäytyä ihmiskeskeisenä, Koskinen näkee siinä myös hyötyjä.

– Kun puun kokee merkityksellisenä yksilönä, sen kaataminen vaikeutuu. Olemme kaikki jollakin tavoin kytkeytyneitä metsäteollisuuteen, eikä kenelläkään meistä ole mahdollisuutta irtautua puun käytöstä. Mutta meidän tulisi pystyä miettimään ja rajoittamaan ympäristömme resurssien käyttöä. ●

” Vanhat puut ovat huomattavasti arvokkaampia kuin niiden kaatamisesta mahdollisesti syntyvä rahallinen säästö.

Metsän kutsu

Kuinka navigoida toiveiden ja vaatimusten paineessa, kun metsä merkitsee ja arvottuu mielissämme eri tavoin?

TEKSTI SANNA KEKKI | KUVITUS SATU ASPEGREN

Yhdelle metsä edustaa rentoutumista työpäivän jälkeen, toiselle metsänhoidollisia toimenpiteitä, kolmannelle ikkunasta avautuvaa maisemaa tai perinnöksi saatua palstaa. Joku näkee metsässä suojeltavan kohteen, toinen mahdollisuuden tienata.

Kysyimme Lapin yliopiston tutkijoilta Joonas Volalta ja Tomi Tuomiselta, minkälaisia oikeuksia metsällä on. Lisäksi tiedustelimme, kuinka metsälle määritellään arvo.

Oikeudet

Joonas Vola toteaa, että metsiä koskevat useat lait ja sopimukset, jotka käsittelevät muun muassa metsien käyttöä, suojelua sekä ihmisten oikeuksia ja velvoitteita suhteessa ympäristöönsä.

– Silti metsällä ei ole tunnustettuja oikeuksia, koska metsä ei ole oikeussubjekti. Voisiko sellaisia olla? Vola kysyy.

Hänen Koneen Säätiön rahoittama post doc -tutkimuksensa käsittelee muun muassa ympäristön oikeushenkilöllisyyttä.

Käytännössä tämä voisi tarkoittaa, että mikäli jollekin rajatulle metsäalueelle myönnettäisiin oikeushenkilön status, saisi kyseinen metsä lain edessä samankaltaisia oikeuksia ja velvoitteita kuin yritykset, yhteisöt ja julkisoikeudelliset tahot.

Jos metsän luonnontilaista ekosysteemiä loukattaisiin, metsän edunvalvoja pystyisi nostamaan kanteen ja vaatimaan oikeudessa toimia tai korvauksia metsän palauttamiseksi vahingontekoa edeltäneeseen kuntoon.

– Suomessa ympäristöllä ei ole oikeushenkilöllisyyttä, eikä tämä ole vallalla oleva keskustelu.

Ympäri maailma löytyy kuitenkin useita esimerkkejä, kuten Espanjan Mar Menorin suolaisen veden laguuni, jolle määritettiin oikeussubjektin asema kolme vuotta sitten.

– Näin aluetta voidaan suojella paremmin lain voimalla, kun perinteinen ympäristölainsäädäntö epäonnistuu jatkuvien ympäristövahinkojen ehkäisyssä.

Lisäksi Vola pohtii tutkimuksessaan, voisiko ympäristön oikeushenkilöllisyys toimia yhtenä tapana suojella esimerkiksi vanhoja aarniometsiä.

Hän miettii metsän oikeuskelpoisuutta ja oikeustoi-
mikelteisyyttä perustuen ikään, koska ikä määrittää myös ihmisten oikeuksia ja velvollisuuksia, kuten ääni-
oikeutta ja rikosoikeudellista vastuuta.

– Tutkimukseni herättää ajatuksia mahdollisuuksista suojella paremmin luonnonmetsien biodiversiteettiä.

Lopuksi Vola korostaa, että olisi tärkeää keskustella myös ympäristön oikeushenkilöllisyyden kehittämisestä ja yhteensovittamisesta alkuperäiskansojen omien lakien kanssa.

– Tämäkin parantaisi luonnon ja alkuperäiskansojen oikeuksien toteutumista.

Arvo

Yliopistonlehtori Tomi Tuominen sanoo, että kun puhumme kestävästä kehityksestä tai kestävyyssiirtymästä, jäsenellemme keskustelusta yleensä kolme näkökulmaa: taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen kestävyys. Kysymystä metsän arvosta ja arvotuksesta voi lähestyä jokaisesta.

– Tähän vaikuttavat vallalla olevat trendit, politiikka ja kokijan arvot. Näkemykset muuttuvat ja elävät ajan

mukana, Tuominen avaa.

Kestävyys- ja murrostutkimukseen erikoistunut Tuominen lisää, että mielenkiintoista on myös pohtia, kuinka näkökannat ovat suhteessa keskenään. Ovatko ne sopusoinnussa vai ristiriidassa?

Jos mietimme metsän taloudellista arvoista, aiemmin arvo tuli puiden myynnistä. Vihreän siirtymän myötä arvon mittaaminen alettiin kuitenkin liittää myös maa-alueeseen, jolla puut kasvavat.

– Omistajalla saattoi olla alueellaan esimerkiksi tuulivoimala. Tällöin arvoa ei mitattukaan enää puiden kaatamisella.

Vaihe, joka on nyt tulossa, jatkaa nimenomaan perinnettä, jossa puuta ei kaadeta. Ajatus linkittyy päästökauppaideaan eli näkemykseen, jossa puilla sidotaan hiiltä. Taloudellinen arvotusmekanismi on murroksessa.

– Nykyään ympäristöllinen arvo liittyy biodiversiteettiin eli siihen, kuinka paljon tietyllä alueella on lajeja.

Subjektiviivis kokemus liittyy sosiaaliseen kulmaan: kuinka kukin arvottaa metsää. Kun katsomme esimerkiksi yliopiston takametsää, voisi joku tyytyä melko matalaankin hyvitykseen, että se hakattaisiin. Toiselle se on välttämätön eikä missään olosuhteissa korvattavissa.

– Vaatimusten ja arvotusmekanismien keskellä navigoiminen on haastavaa. Lopulta kyse on poliittisesta valinnasta, mutta sen tulisi aina pohjautua ymmärrykseen ja tietoon, Tuominen sanoo. •

Niin metsä vastaa

TEKSTI MARIA PALDANIUS
KUVAT SANTERI HAPPONEN

Ulla Kemi Yliopistonlehtori, kestävyys- ja luontokasvatus, kasvatustieteiden tiedekunta

O hjasin hiljattain Lapin yliopiston opettajaopiskelijoille harjoituksen metsän hyvinvointivaikutuksista. Harjoitus oli osa Mennäänkö metsään? -oppimiskokonaisuutta, jossa metsää tarkastellaan eri oppiaineiden näkökulmasta. Edellisellä kerralla opiskelijat olivat kuvataideopettajakollegani Seija Ulkuniemen johdolla etsineet metsästä omat voimapuunsa ja tutustuneet puuhun kuvataiteen keinoin. Minun harjoituksessani oli terveystiedon näkökulma. Harjoitus alkoi omien voimapuun luota.

Minun voimapuuni on koivu. Se edustaa minulle sekä pysyvyyttä että mahdollisuutta muutokseen. Rakkain koivuni löytyy perheeni mökiltä Pyhätunturilta. Se on pitkähäkö ja heiveröinen yksilö, joka kaartuu tontin poikki kulkevan polun ylle ja kehystää kulkuani metsään tai hiihtoladulle. Lumikuorman alla koivu kaartuu enemmän, mutta kesäisin se jaksaa kurkotella reippaammin taivasta kohti. Aina se jää silti hieman kenolleen. Kun saavun mökille, käyn tervehtimässä voimapuutani ja tarkistan, miten kenollaan se on.

Olin mukana luotsaamassa viime vuonna päättyneitä kasvilukutaitohanketta. Kasvilukutaito tarkoittaa kykyä nähdä ja tunnistaa ympäristössä olevat kasvit ja ymmärtää niiden merkitys koko maapallolle. Jotta

voisimme pitää puistamme ja metsistämme parempaa huolta, meidän tulisi ymmärtää, että niillä on elintärkeä rooli ekosysteemissä ja erilaisissa ekologisissa prosesseissa. Valitettavasti tämä ymmärrys on heikkoa maailmanlaajuisesti.

Vietän paljon aikaa metsässä ja huomaan usein ihailevani puiden muodostamia muotoja. Hakeudun herkästi hämmästelemään suuria puita, erityisesti mäntyjä. Ihailen niiden sitkeyttä ja käppyräisiä muotoja. Talvisin, kun pukeudun moniin vaatekerroksiin, en voi olla hämmästelemättä, miten puut selviävät hengissä kovista pakkasista. Jos ei tietäisi, puiden voisien luulla olevan kuolleita. Mutta selviytyminen on monen asian summa.

Kun alkusyksystä päivät alkavat lyheta ja säät viiletä, puut alkavat valmistautua tulevaan kylmään jaksoon. Ne muun muassa valmistavat ”pakkasnestettä” solujen sisään, mikä laskee solun sisäisen nesteen jäätymispistettä. Lisäksi soluista siirtyy vettä niiden ulkopuolelle, jossa veden jäätymisen ei vaurioita soluja. Minusta tämä on ihmeellistä. Puiden ylle kertyvä lumikuorma vie ajatukseni myös omaan mökkikoivuuni. Toivon aina, ettei juuri tämän vuoden lumi olisi voimapuulleni liikaa, vaan se jaksaisi kevään tullen taas kasvattaa lehtensä ja kohota ylöspäin.

Anssi Korpela Yliopistonlehtori, teollinen muotoilu, taiteiden tiedekunta

Mielenkiintoni puita kohtaan syntyi jo alle kouluikäisenä. Kasvoin Sodankylässä, ja metsä alkoi kotitalomme takapihalta. Kun sain puukon käteeni, aloin harrastaa kaikenlaista vuolemista. Rakentelin niin keihäitä kuin majojakin. Jälkikäteen olen tulkinnut, että siitä se puun manipulointi alkoi – tai silloin ainakin syntyi jonkinlainen punainen lanka ja oivallus, etteivät puut vain ole metsässä, vaan niillä voi myös tehdä asioita.

Kiinnostukseni puuta kohtaan kasvoi, kun opiskelin Lapin yliopistossa teollisen muotoilun käsi- ja taideteollisella linjalla. Kävimme läpi materiaaleja puusta metalliin, kiveen ja takorautaan. Opin, että puu on helposti lähestyttävä materiaali, joka taipuu moneen aina paistinlastoista saunalauteisiin. Skaala on laaja. Jokainen keppi on erilainen: materiaalia täytyy osata lukea, että tietää, miten esine otetaan sieltä irti.

Itse teen puutöitä vaihtelevasti sekä töissä että arjessa. Koulun pajoilla, kun valvon oppilastöitä, minulla on yleensä joku pikukujuttu kesken – ja kotiverstaalla puuhastelen lähinnä tarpeeseen. Yksi lempipuulajeistani on saarni. Olen tehnyt saarnesta muutamia biljardikeppejä omaksi ilokseni. Pitkään harrastin myös rullalautailua ja tein skeittilautoja vaahterasta. Lisäksi olen ollut tekemässä puisia skeittiparkkeja, ja ennen yliopistolle siirtymistäni toimin suunnittelijana Lappset Groupilla, joka valmistaa puisia leikkikenttävälineitä.

Suomalaista koivuvaneria parempaa rakennusmateriaalia tuskin löytyy. Se on laadultaan ehkä maailman parasta. Suomessa puu- ja etenkin hirsitalorakentaminen on muutenkin aika edistyksellistä moniin muihin maihin verrattuna. Rovaniemen tiedekeskus Pilke on hyvä esimerkki siitä, miten upeita rakennuksia puusta voidaan tehdä. Tietenkin puurakentamisella ja puunjalostuksella on paikkansa myös Suomen taloudessa.

Itse suhtaudun puihin enemmän järjellä kuin tunteella. Minulle puut eivät henkilöidy. Hieno metsä saattaa herättää tunteita, mutta suhteeni asiaan on enemmän rationaalinen ja platoninen. Jos jokin tunne herää, se on suuttumus siitä, että viimeisiä vanhoja metsiä hakataan sellutehtaalle tai energiapuiksi. Koen, että siinä hyvä puu menee väärään tarkoitukseen. Arvopuut saisivat paremman arvonnousun, jos ne ohjattaisiin esimerkiksi puuseppäteollisuuteen.

Moni yllättyy kuullessaan, miten monia eri puulajeja Suomessa kasvaa. Rovaniemen Arktikumim omassa puupuistossa, arboretumissa, kaupunkilaiset ja matkailijat ovat tervetulleita tutustumaan Suomen puulajeihin, kuten lehtikuuseen, lännenpihtaan, siperianpihtaan, valkokuuseen ja mustakuuseen. Lisäksi puupuistossa kasvaa monenlaisia lehtipuita – esimerkiksi punakoivua, pensasleppää, balsamipoppelia, tyrni- ja kirsikkapuita sekä omenapuita. Itselleni tärkein ja erityisin puulaji on kuusi, koska siihen liittyy niin rakkaita lapsuusmuistoja. Jouluisin lähdimme perheeni kanssa etsimään kotiin kaikkein hienointa kuusta.

Olen työskennellyt nyt kaksi kesäkautta Arktikumim puutarhassa puutarhurina. Kesäkausi kestää toukokuun alusta lokakuun loppuun. Työ on monipuolista ja vaihtelee vähän ajankohdan mukaan. Kevätkaudella eniten työtä teettää puiston siivoaminen talven jäljiltä kesäkuntoon, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi lumen puille ja nurmelle aiheuttamien vahinkojen korjaamista. Keväällä myös haravoidaan paljon ja pensasalueet täytyy puhdistaa vanhasta kasvillisuudesta.

Kesällä tärkeimpiä töitä ovat kukkien hoitaminen, nurmikon leikkaaminen sekä pensas- ja perennapenkien hoitaminen. Heinäkuun loppupuolella alamme valmistella puistoa syksy varten: suuret kukkaniittyalueet siimataan siimaleikkurilla ja nurmijätteet haravoidaan. Kaikkina vuodenaikoina jokapäiväinen tehtäväni on puiston yleisilmeestä ja siisteydestä huolehtiminen.

Puut tarjoavat minulle turvallisuuden tunnetta – ja rauhoittavan tunteen siitä, että olen tutussa paikassa ja omassa työympäristössäni. Tunnen Arktikumim puutarhan kuin oman kotini. Jo aamuisella puistokierroksella huomaa heti, jos jollekin puuston puulle tai muulle kasvillisuudelle on tehty ilkeä juttu tai jos puistossa on jotain poikkeavaa. Meidän ulkona työskentelevien puutarhureiden, samoin kuin puutarhan kasvillisuuden kannalta puilla on myös yksi erityinen tehtävä: ne tarjoavat meille varjoa ja suojaa paah-tavalta auringolta.

En koskaan väsy seuraamaan puiden muuttumista eri vuodenaikojen mukaan. Keväisin minulle tuottaa iloa nähdä, kun vihreät silmut puhkeavat lehtiin, ja syksyisin nautin siitä, kun puiden lehdet muuttavat väriään ja metsät puhkeavat upeaan väriloistoon. Talvella pakkasen ja huurre tekevät puista kuin taideteoksia. •

En koskaan väsy seuraamaan puiden muuttumista eri vuodenaikojen mukaan. Keväisin minulle tuottaa iloa nähdä, kun vihreät silmut puhkeavat lehtiin, ja syksyisin nautin siitä, kun puiden lehdet muuttavat väriään ja metsät puhkeavat upeaan väriloistoon. Talvella pakkasen ja huurre tekevät puista kuin taideteoksia. •

kolumni

MARIA HUHMARNIEMI
Apulaisprofessori,
taiteiden tiedekunta

ELLI ALASAARI

PUUSUHTEITA VIRKATEN JA KIRJOEN

Kerta toisensa jälkeen puut ja niiden kohtaaminen ovat nousseet teosteni aiheeksi. Vuonna 2008 virkkasin paljon puita pyöreille ruokapöydille ikään kuin liinoiksi. Kuvasin näin maapallon keuhkoja ja kampanjoin ilmastoystävällisemmän ruoan puolesta. Tämän jälkeen olen rakentanut himmeleitä, koostanut installaatioita sekä valokuvannut, neulonut ja esittänyt teoksiani gallerioissa ja metsissä.

Uusin teokseni on videoperformanssi *Tunturikoivun kanssa*, jossa kansataiteilijani Tommi Yläjoki tanssii koivun kanssa. Tematiikka liittyy luonnon monimuotoisuuden tukemiseen, ei vain sen suojeluun.

Viime vuonna valmistui teossarja, joka koostuu kierrätyspaperista teke-mistäni puu- ja kukka-aiheista. Olen liottanut munakennoja ja paperisilp-pua, soseuttanut massan sauvasekoittimella, valanut kulhonmuotoisia kukkia jumppapallojen päälle ja manannut jatkuvaa kasvua, tehometsä-taloutta ja ylikulutusta.

Maailmanpuu-installaationi viittaa puun merkitykseen eri puolilla maailmaa: maailmanpuusta kerrotaan kansantaiteessa ja -runoudessa. Tässä installaatioissa puu kukkii paperia, viitaten maailmankuvaan, jossa rahan ja materiaalisen vaurauden tavoittelu on noussut elämäntehtäväksi ja vallitsevaksi kulttuuriksi. Puut näyttäytyvät pehmopaperin ja kartongin raaka-aineina, kun ylikulutamisesta ja rikastumisesta on tullut aate ja elämän tarkoitus.

Koen olevani ensisijaisesti installaatiotaiteilija. Suunnittelen teoksia tilaan ja mietin kehoillista kokemusta teoksen keskellä tai sen läpi kul-kien. Viime vuosina olen kuitenkin opetellut myös kuvantekijäksi villa-langalla kirjoen.

Ensimmäinen kirjontani kuvasi puuta ja sen juuria. Kirjotani puun molemmin puolin on silmä: esiäidin tai aihkin katse. Toivon, että teosteni äärellä tämän katseen voisi tuntea koko kehossa, palauttaen mieleen rakkaita puita tai kuvitellen tulevia puusuhteita.

» **Maailmanpuu-installaattoni viittaa puun merkitykseen eri puolilla maailmaa.**

KUN KATSOT PUUTA

ja puu katsoo takaisin

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVAT FRANCIS JOY

Tutkijatohtori Francis Joy liikkuu tutkimuksessaan mielikuvituksen, muistin, luovuuden ja hyvinvoinnin lähteillä.

Puun rungossa on ihan selvästi kasvot, kuin vanhan ihmisen – tai noidan. Tutkijatohtori Francis Joy katsoo niitä tarkkaan ja tallentaa näyn kamerallaan.

Joy on kiinnostunut ihmisten, puiden ja kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta. Hän tutkii puita paitsi metsäympäristöissä myös kaupungeissa.

– Meillä on tapana nähdä puut enemmän niiden taloudellisen arvon kuin muiden arvojen pohjalta.

Ei sillä, että muista arvoista olisi puutetta: saamme puista happea, hedelmiä, suojaa ja jopa lääkettä. Puut sitovat itseensä hiilidioksidia. Metsässä olo vähentää stressiä ja lisää hyvinvointia. Lisäksi tietyt metsät ja puut voivat olla meille henkilökohtaisesti hyvin tärkeitä.

Joyn mukaan olemme kadottaneet yhteyden kansantaruihin ja myytteihin – ja samalla myös puihin.

– Elämme rationaalisuutta ja logiikkaa korostavassa maailmassa. Mutta jos lähestymme puita ja samalla omaa kulttuuriperintöämme avoimesti, se voi auttaa meitä löytämään elämäämme tasapainon, Joy uskoo.

Ilmiö, jossa näemme esimerkiksi puussa kas-

”Harmaaleppänoita koukkunenineen, leukoineen ja mulkosilmineen on luonnollinen muodostuma harmaalepän rungossa.”

”Suippenevan pajunoksan silmämainen onkalo antaa oksalle lohikäärmeen päätä muistuttavan ilmeen.”

vot, tunnetaan nimellä pareidolia. Joy on kiinnostunut ilmiöstä arktisella alueella, jossa tuttuja muotoja voi nähdä myös lumessa ja jäässä.

Miksi sitten tunnistamme eri paikoissa usein juuri kasvoja? Ainakin olemme tottuneet etsimään ja katsomaan kasvoja vauvasta lähtien.

– Pareidolia on luovuuden muoto. Siihen liittyy myös animistinen ajattelu.

Animismissä kaikilla olennoilla ajatellaan olevan sielu. Ajattelutapa on yleinen esimerkiksi alkuperäiskansojen keskuudessa.

”Puilla on muisti”

Rovaniemen vanhimmat puut ovat selvästi vanhempia kuin vanhimmat rakennukset, joita on Lapin sodan jäljiltä vain vähän jäljellä.

– Puilla on muisti; ne ovat kuin tallenteita. Tutkijat voivat kertoa monia asioita esimerkiksi puiden vuosi-tenkaista.

Joy opettaa ihmisille vuorovaikutusta puiden kanssa. Se voi tapahtua liikkeen, kosketuksen, tunteiden tai vaikkapa meditaation kautta. Hänen mukaansa olennaista on tapa, jolla lähestymme puita.

– Elämässä keskeistä on yhteyden luominen. Puut kutsuvat meitä olemaan avoimia, ne herättävät mielikuvituksen ja luovuuden. Terve mielikuvitus on puolestaan osa tervettä mieltä.

Joyta itseään puut inspiroivat kirjoittamaan runoja, ja häneltä on ilmestynyt jo useita runokirjoja.

Tuomi, Koivula, Kuusinen, Männikkö...

Kun Joy muutti Suomeen, hän hämmästyti ja ilahtui eräästä havainnostaan.

– Suomessa monet sukunimet liittyvät puihin, eläimiin tai luontoon. Ihmisillä, nimillä ja ympäristöllä on kiinteä yhteys.

Kun puita kaadetaan ja ympäristöä tuhotaan, samalla katoaa perheiden ja kulttuurien historiaa.

– Näitä siteitä pitäisi vahvistaa, ei hävittää.

Joy ymmärtää, että puita kaadetaan. Syntyyhän puista taloja, huonekaluja – jopa soittimia, joiden musiikin avulla kommunikoimme toistemme kanssa.

Sen sijaan häntä kauhistuttaa, miten suruttomasti puita kaadetaan pelkän rahan takia tai rakentamisen tieltä.

– Vanhat puut kaadetaan ja istutetaan uusia tilalle, mutta se ei aja samaa asiaa. Vanhoilla puilla on erityinen roolinsa ekosysteemissä.

Joy harmittelee, kuinka vähän Rovaniemen keskustassa on vanhoja puita. Hän toivoo, että jatkossa rakentamista suunniteltaisiin puita säästäen.

– Olemme perineet puut aiemmilta sukupolvilta. Ilmastonmuutoksen edetessä puiden rooli kaupunkien viilentäjänä on aiempaa tärkeämpi. Suojelkaamme se, mitä meillä on jäljellä. ●

Eikä kukaan koskaan palannut

Autioituneen mökin yöpöydällä lojuvat viinapullot ja pelikortit. Sängyllä lepäävät patruunapaketti ja tyyny, jolle kukaan ei ole painanut päätä vuosin.

Teksti & kuva

LAURA KARJALAINEN

Opiskelija, audiovisuaalinen mediakulttuuri

JAAKKO HIRVASNIEMI Opiskelija, graafinen suunnittelu, taiteiden tiedekunta

Harjoittelua harjoittelun perään

Politiikkatieteiden neljännen vuoden opiskelija Olli Härkänen harjoittelee työelämää Lapin kauppakamarilla. Harjoittelupaikka valikoitui paikallisuuden vuoksi.

– Kun olen tullut Lappiin opiskelemaan, olisi tyhmää olla hyödyntämättä sitä, että oppisin alueesta työelämän kautta.

Suuri osa yhteiskuntatieteellisten alojen harjoittelupaikoista sijoittuu pääkaupunkiseudulle tai ulkomaille. Härkänen pohtii, että joko Lapissa ei ole tarpeeksi harjoittelumahdollisuuksia, niistä ei tiedetä tai sitten ne eivät kiinnosta.

– Ihmisten puheissa kuuluu, että harkka-paikat ovat muualla. Lappia ei välttämättä nähdä vaihtoehtona.

Lapin yliopisto ottaa vuoden 2026 alusta käyttöön harjoittelutuen tavoiteajassa opiskeleville perustutkinto-opiskelijoille. Uudistuksen myötä myös kandidaiheen opiskelijoilla on yhdenvertainen oikeus tukeen. Lapin yliopiston ylioppilaskunta arvioi muutoksen vahvistavan alueellista tasa-arvoa, kun harjoitteluita voidaan suorittaa laajemmin myös pohjoisessa.

Härkänen iloitsee uudistuksesta, sillä hänen mielestään työelämään tutustuminen olisi tärkeää jo kandidaiheessa.

– Harjoittelussa oppii paljon itsestään ja voi tunnustella, mitä haluaa työelämältä.

Vaikka politiikkatieteiden opiskelijalle harjoittelu ei ole pakollinen osa tutkintoa, Härkänen suorittaa jo toista harjoitteluaan. Ennen kauppakamaria hän oli puolen vuoden EDUFI-harjoittelussa Kosovossa Suomen suurlähetystössä. Tulevaisuudessa häntä kiinnostaa asiantuntijatyö kansainvälisen politiikan kentällä.

– Jokaisen harjoittelun myötä tiedän paremmin, millaisten kysymysten parissa haluan tehdä töitä.

ELLU ALASAARI

Härkänen on käyttänyt tunteja ansioluettelon ja hakemuskirjeiden hiomiseen. Opiskelukavereiden kanssa sparraillu ja palautteen pyytäminen haastatteluissa ovat osoittautuneet hyödyllisiksi keinoiksi viilata hakemuksia. Toisen harjoittelupaikan saaminen oli helpompaa, kun alla oli jo oman alan kokemusta.

– Vaatii työtä saada se ensimmäinen jalka oven väliin. On tärkeää tunnistaa, mihin hakee, ja muokata hakemuspohjaa organisaatioon sopivaksi.

Härkänen aikoo pyrkiä vielä maisterivaiheessa kolmanteen, ehkä neljänteenkin harjoitteluun. Harjoittelutukikin on vielä käyttämättä. Intoon vaikuttaa myös huoli tulevaisuuden työllistymisestä.

– On vaikea antaa itselle lupa vain opiskella, kun uutisissa kuulee, kuinka vaikea vastavalmistuneen on työllistyä. Pelottaa, että tippuu kyydistä.

JENNI KATERMAA

blogi

TUTKIMUSAVUSTAJANA OIKIKSEN AIKANA

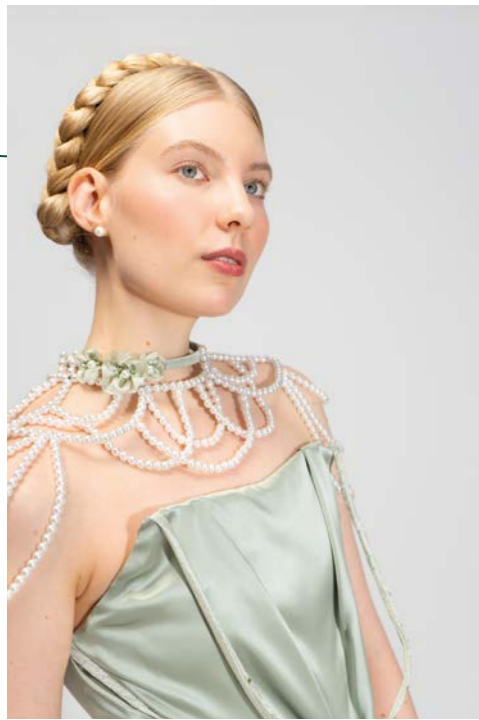
Paradigman tarkoituksena on tukea opetus- ja tutkimushenkilökuntaa ja mahdollistaa opiskelijoille työkokemuksen saaminen opintojen aikana. Paradigma tukee opetus- ja tutkimushenkilökuntaa suorittamalla henkilökunnan pyynnöstä tulleita tehtäviä, joihin he katsovat tarvitsevansa apua. Paradigman voisi katsoa hyödyntävän molempia: sekä opiskelijoita, jotka haluavat työkokemusta, ja henkilökuntaa, jolla voi olla tarpeita saada lisää apukäsiä.

Paradigma on mielestäni matalan kynnyksen mahdollisuus kerryttää työkokemusta oikeustieteiden saralta. Työssä ei ole määrättyä työaikaa, vaan tehtäviä saa suorittaa oman aikataulunsa mukaisesti. Toiminta sopii esimerkiksi erinomaisesti opiskeluiden ohelle. Omasta aktiivisuudesta ja innokkuudesta riippuen voi suorittaa niin paljon toimeksiantoja kuin haluaa.

TOPI

Opiskelijaelämää
Lapin yliopistossa.

Lue koko teksti:
lapinyliopisto.blogspot.fi

TEKSTI MERI VÄYRYNEN
KUVAT LUKAS ALEKSI PITKÄNEN

Elina Puron malliston *FUTURES – dystopia vs. utopia* inspiraationa toimi ajatus erilaisista tulevaisuuksista ja niillä leikkittelystä. Teema näkyy sekä värimaailman vaihtelussa että asujen muunneltavuudessa, jotka on toteutettu suunnittelijalle ominaiseen herkkään ja älykkääseen tyyliin. Kuvien *Utopia*-asu on valmistettu kokonaan kierrätysmateriaaleista. Uuden elämän saaneet isoäidin helmet on tuotu osaksi kokonaisuutta.

re:MUTE-muotinäytös ravisteli henkiin vanhan perinteen

Muodin ja tekstiilisuunnittelun koulutusohjelma järjesti lokakuussa 2025 muotinäytöksen Arktikumissa. Näytös herätti henkiin vuotuisen perinteen, jossa esitellään opiskelijoiden ja alumnien suunnittelemaa vaatteita, mallistoja ja tekstiililaideteoksia. Se nosti esiin ajankohtaisia teemoja, kuten yhteisöllisyyttä, monimuotoisuutta ja kestävyyttä.

Aliisa Turusen suunnittelema asu on vastalause usein muodin maailmassa ihannoidulle yksinkertaisuudelle. Turunen halusi leikkiä tekstuureilla, materiaaleilla ja kuvioilla. Turunen kertoo, että nukke on hänen versionsa purse pal -ilmiöstä ja kuvaa leikkimielisyyttä.

Tuuli Puiston ja Milla Jokelan *Lume*-malliston inspiraationa on ollut häämaailma, kierrätysmateriaalien käyttö ja pukuhistoria. Puiston suunnittelemassa ja valmistamassa asussa lähes kaikki materiaalit ovat kierrätysmateriaaleja. Asuun on käytetty kierrätettyjä nappeja ja helmiä, jotka on käsin ommeltu korsettiin ja päähineeseen.

MEERI TIKKANEN

KAARINA SILTAKORPI

ANNI KALLINEN

Opettaja-taiteilijan luovuus pysyy yllä nuorten parissa

Siellä voi tehdä tyyliin jotain musavideoita, oli lähestulkoon Kaarina Siltakorven ainoa mielikuva, kun hän lähti opiskelemaan audiovisuaalista mediakulttuuria Lapin yliopistoon vuonna 2015. Monipuolisissa opinnoissa luovat videotuotannot osoittautuivat Siltakorven intohimoksi.

– Pääsin tosiaan tekemään musavideoita, ja ystäväporukka muodostui projektien ympärille.

Opintojen aikana Siltakorpi teki produktioita Oisko40snt-kollektiivissa sekä keikkatyötä markkinointitoimisto Flatlight Creativella. Hän huomasi kuitenkin kaipaavansa työympäristöltään enemmän vakautta ja alkoi pohtia, josko hänestä olisi opettajaksi.

– Isäni on opettaja, ja sieltä on tullut vahvasti ajatus, että opettajan työ kannattaa.

Siltakorpi opiskeli pedagogiset opinnot ja teki korona-aikana etäharjoittelun Oulun ammattiopisto Luoviin. Pian puoliso ja freelancer-työt johdattivat Siltakorven pysyvästi Ouluun. Parin kuukauden sijaispesti opettajana koulutuskuntayhtymä OSAOlla poiki lopulta vakinaisen tuntiopettajan työn.

Siltakorpi on nyt opettanut kolme vuotta media-alan perustutkintoa. Työ on luonteeltaan projektimaista ja pitää sisällään paljon työelämäyhteistyötä, kun opiskelijoille etsitään harjoittelupaikkoja. Opettamisen lisäksi opiskelijoita täytyy ohjata, tukea ja motivoida.

– Parasta työssä on nuorten kanssa tekeminen ja heiltä oppiminen. Pysyn perillä trendeistä ja saan jatkuvasti yllättyä ja inspiroitua.

Siltakorpi ei ole koskaan suunnitellut uraansa päähänpistojä pidemmälle. Kiinnostuksenkohteet ja ihmisiin tutustuminen ovat kuljettaneet eteenpäin.

– Olen seurannut pieniä kipinöitä ja vastannut oikeissa kohdissa kyllä.

Säännöllisen päivätyön ohessa aikaa jää myös omille luoville projekteille. Siltakorpi kuuluu viiden hengen Cultish-taidekollektiiviin ja tekee videoinstallaatioita muun muassa Lumo-valotaidefestivaaleille.

– On mukavaa, kun riittää energiaa ja intoa tehdä omia projekteja. Luovuus pysyy yllä.

JENNI KATERMAA

Daijiro Yamagishi ja Viacheslav Zagriichuk viihtyvät Rovaniemellä.

TUTKIMUSTA JA KAHVITAUKOJA

– yhteisöllisyys voimavarana

Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa työskentelevät kansainväliset tutkijat Viacheslav Zagriichuk ja Daijiro Yamagishi ovat löytäneet Rovaniemeltä tutkimuksellisten haasteiden lisäksi myös yhteisön, jossa osaaminen ja avoimuus kohtaavat.

TEKSTI JOHAN-EERIK KUKKO | KUVA ELLI ALASAARI

Viacheslav Zagriichuk työskentelee Untangling People Flow -tutkimushankkeessa projektipäällikkönä. Laajassa konsortiohankkeessa suunnitellaan, testataan ja analysoidaan digitaalisia ratkaisuja ihmisvirtojen hallintaan.

– Kyseessä on laaja tutkimusprojekti, jossa on mukana useita kumppaneita tutkimuslaitoksista aina teknologia-alan yrityksiin. Projektissa autan järjestämään ja käsittelemään suuria tietomääriä sekä luomaan työkaluja, jotka mahdollistavat analysoinnin ja ymmärtämisen, Zagriichuk kertoo.

Zagriichuk pohtii, että matematiikan ja tilastotieteiden logiikka on hyvä pohja myös yhteiskuntatieteiden tutkimusprojekteissa hyödynnettävälle data-analysille. Aiemmin hän on työskennellyt muun muassa matematiikan opettajana Pietarissa.

– Nykyistä tehtävää ei voi suoraan verrata matematiikan opettajan tehtävään, mutta harrastukseni liittyivät IT-alaan ja muutettuani Suomeen päätin kehittää osaamistani, Zagriichuk toteaa.

Yhteisöllinen työympäristö

Työskentelyä yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa Zagriichuk pitää myönteisenä kokemuksena, ja ystävällinen ilmapiiri saa myös kiitosta. Henkilökunnan monipuoliset taustat ovat myös vahvuus tutkimuksen tekemisessä.

– Koulutukseltani olen insinööri, ja vaikka olenkin kaukana yhteiskuntatieteistä, pidän siitä, että osaamiseni löytyy käyttöä, Zagriichuk toteaa.

Rovaniemellä asuminen on ollut myös mieluisa kokemus.

– Tämä on ensimmäinen kerta, kun asun sisämaassa enkä meren rannalla, kuten Pietarissa tai Kemissä. Luonto on täällä kaunista, ja pidän pienen kaupungin tunnelmasta, Zagriichuk kertoo.

Uuden työkuulttuurin äärellä

Tohtoriopiskelija ja nuorempi tutkija Daijiro Yamagishi aloitti työt yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa tammikuussa 2025. Hän on mukana Yhteiselosta Antroposeenin aikakaudella -tutkimusryhmässä, joka tarkastelee kestävästä luontoa, kulttuuria, monilajisuutta sekä tulevaisuuden ja monimuotoisen matkailun kysymyksiä.

– Olen saanut tutkimusryhmältäni tukea paitsi tutkimuksellisesti myös henkisesti. Yhteisöllisyys on ollut tärkeä voimavara, Yamagishi kertoo.

Yamagishiin väitöskirjatutkimus keskittyy kenttäkurssien rooliin matkailualan koulutuksessa ja hyödyntää relationaalista etiikkaa ja pedagogiikkaa. Tutkimusta rahoittaa japanilainen opiskelijapalvelujärjestö Jasso, ja rahoitus on tarkoitettu tohtorin tutkinnon suorittamiseen Lapin yliopistossa.

Ennen työskentelemistään Lapin yliopistossa Yamagishi toimi lähes kaksi vuotta Japanissa Wakayaman yliopiston matkailututkimuksen tiedekunnassa apulaisprofessorina. Työhön kuului yhteisöpohjaisten opinto-ohjelmien koordinoimista 18 maaseutuyhteisön kanssa Wakayaman ja Etelä-Osakan alueella.

– Japanissa työ painottui enemmän opetukseen, ja tutkimukselle jäi vähän aikaa. Nyt voin keskittyä täällä lähes täysin tutkimukseen, mikä on ollut suuri muutos, Yamagishi sanoo.

Muutto Suomeen toi mukanaan myös uudenlaisen työkuulttuurin. Nyt viikonloput ja lomat ovat vapaita, ja harrastuksille – kuten uinnille, neulomiselle, pyöräilylle ja leivän leivonnalle – on löytynyt enemmän aikaa.

Avoin ja ystävällinen ilmapiiri

Matkailututkimuksen yhteisöä Yamagishi kuvailee avoimeksi ja hierarkkiattomaksi. Tämä eroaa hänen mukaansa merkittävästi Japanin akateemisesta kulttuurista, jossa kokoukset ja vuorovaikutus ovat usein muodollisempia.

– Aluksi olin hämmentynyt avoimuudesta ja ystävällisyydestä, mutta nyt nautin siitä. En voisi kuvitella palaavani entiseen hierarkkiseen työympäristöön, Yamagishi pohtii.

Myös suomalainen kahvitaukoperinne on ollut iloinen yllätys. Päivittäiset tauot tarjoavat mahdollisuuden kohdata kollegat rennossa ilmapiirissä ja ylläpitää yhteisöllisyyttä. Kahvitaukojen lisäksi myös uinti on ollut mukavaa vaihtelua.

– Elokuussa työkaverieni kanssa perustettu maanantainen uintikerho on tuonut uuden virkistävän rutiinin arkeen, Yamagishi naurahtaa. ●

En voisi kuvitella palaavani entiseen hierarkkiseen työympäristöön.

Tohtoriopinnot murroksessa: "Portti tutkijan uralle, ei elämäntyö"

TEKSTI JAANA OJUVA | KUVITUS SARA BRAX

Kuvitellaan vuosi 2028. Ryhmä tuoreita tohtoreita iloitsee: väitökset valmistuivat kolmessa vuodessa. Aiheet ovat ajankohtaisia, tutkimus korkeatasoista. He kiittävät yliopistoa tuesta ja yhteisöllisyydestä. On omannäköisiä urasuunnitelmia. Kuulostaako liian hyvältä ollakseen totta?

Saamelaisten oikeudenmukainen siirtymä

Elokuussa 2025 kuusi uutta nuorempaa tutkijaa aloitti Lapin yliopiston Arktisuus muuttuvassa maailmassa -tohtoriohjelmassa. Martta Alajärvi, oikeustieteiden tiedekunnan tohtoriopiskelija, kertoo kaikkien arvostavan kolmivuotisen rahoituksen tuomaa työrauhaa.

Kiitosta saa myös tutkijakoulun väki, joka järjesti perehdytyksen, tutustutti muihin tutkijoihin ja on ideoinut yhteisiä kirjoitusreittejä. Nuoret tutkijat ovat yhdessä uuden äärellä.

– Saa henkistä tukea, kun tietää, että olemme samalla viivalla, Alajärvi kertoo.

Alajärvi tutkii kaivostoiminnan, erityisesti kriittisten mineraalien hyödyntämistä koskevan sääntelyn vaikutuksia Suomen, Ruotsin ja Norjan arktisella alueella. Vihreän siirtymän yhteydessä mainitaan aina "just transition", oikeudenmukainen siirtymä.

– Mutta mitä oikeudenmukaisuus tarkoittaa saamelaisille? Alajärvi kysyy.

Vuonna 2024 voimaan tullut EU:n kriittisten raaka-aineiden asetus vaikuttaa jo saamelaisalueilla. Osa strategisen aseman saaneista kaivos Hankkeista sijaitsee

Norjan ja Ruotsin Saamenmaalla. Lupamenettelyitä pyritään nopeuttamaan. On kiire päästä käsiksi mineraaleihin.

Suomen saamelaisalueella ei ole tällä hetkellä toimivaa kaivosta, mutta kiinnostusta aluetta kohtaan on.

– Haluan tutkia, millainen on saamelaisten oikeudellinen asema prosesseissa. Miten alkuperäiskansoille määritetyt kansainväliset oikeudet toteutuvat? Alajärvi täsmentää.

Haavoittuvat miehet haavoittuvassa maailmassa

Uudistuneen tohtorikoulutuksen tavoiteltu valmistusaika on kolmesta neljään vuotta. Tieteentekijöiden vuoden 2024 selvityksen mukaan väitöskirjantekijät ovat arvioineet työn kestävän viidestä kuuteen vuotta. Ero on merkittävä.

Nykytavoite herättää yhteiskuntatieteiden tiedekunnan tohtoriopiskelija Ilmari Mieltusessa kaksijakoisia tunteita.

– Aikataulu on tiukka – eihän maisteriksikaan valmistuta kolmessa vuodessa. Toisaalta meidän tukemi-

semme on laitettu resursseja. Olen luottavainen.

Myös Mieltunen tunnistaa, että yhteisöllisyys kannattelee. Hän on löytänyt oman kotipesänsä kestävästä luontokulttuurista ja monilajinen tulevaisuus -tutkimusyhteisöstä.

Mieltunen kuvailee hymyillen olevansa hoivatutkija. Hän haluaa laajentaa miehiin ja maskuliinisuuteen liittyvää teoreettista keskustelua, sillä hän kokee, että haavoittuvuuden käsite on nyt liian ohut suhteessa miehiin ja maskuliinisuuksiin. Lisää syvyyttä saa feministisistä teorioista.

Mieltunen lähestyy haavoittuvuutta ja kehoa aistien kautta. Vapaalaskijalle lumen katoaminen arktisella alueella kertoo haavoittuvuuden monista tasoista.

– Kun vapaalaskija liikkuu jäisellä rinteellä, hän kohtaa tilanteessa oman kehonsa haavoittuvuuden lisäksi ympäristönsä haavoittuvuuden. Jää on ehkä syntynyt tammi-kuun vesisateissa, Mieltunen kuvailee.

Juuri kehollisissa kohtaamisissa on hänen mukaansa mahdollisuus etiikan syntyyn, kuten hoivaan, tunnustamiseen ja poliittiseen toimintaan.

Julkisen tilan uudelleenajattelua

Oletko nähnyt henkilön, joka seisoo päällään Arktikummin

pääsisäänkäynnin portaissa? Jos olet, tapasit ehkä taiteiden tiedekunnan tohtoriopiskelija Emmi Kairenius. Hänet voi löytää myös työhuoneestaan yliopistolta. Huone on merkityksellinen: se kertoo työlle annetusta tuesta, arvostamisesta.

Mutta mitä Kairenius siis tutkii? Julkista tilaa, leikkisyyttä ja kuvataiteilijan työtä. Hän tarkkailee ympäristöään ja miettii, mitkä asiat kaupunkiympäristössä ohjaavat meitä toimintaan. Mikä kutsuu, mikä rajoittaa? Sen jälkeen on aika antaa mielen ja kehon leikille.

– Leikkiminen ja kehollisuus ovat taiteellisen työskentelyni avainsanoja. Osallistun kehollisesti kaupunkitilaan ja tarkkailen, mitä aistini siitä kertovat, Kairenius kuvailee.

– Samalla näytän ja kokeilen, millaista kuvataiteilijan työ voi nykytaiteen kentällä olla.

Kairenius työskentelee yksin, mutta toiminta on sosiaalista: taiteilijalle löytyy lähes aina yleisö satunnaisesti ohikulkevista kaupunkilaisista. Yleisön reaktiot kertovat, millainen on aikuisen leikin tila. Mikä on sopivaa, mikä ei?

Samalla tutkimus ottaa kantaa nykyteiskuntaan tehokkuusajatteluun.

– Ajattelen aikuisen leikkiä interventiona suoritusyhteiskuntaan, väylänä toisin ajattelemiseen ja tekemiseen.

Väitöstyön tavoiteaikataulukin voisi johtaa pohtimaan tehokkuutta, mutta Kairenius ei halua murehtia sitä etukäteen liikaa. Sen sijaan hän ajattelee, että tiukka tavoite on kääntänyt ajatuksia uuteen asentoon.

– Väitöskirja on enemmänkin portti tutkijan uralle, ei elämäntyö.

Kuvitellaan uudelleen vuosi 2028. Uskon, että arktisen tohtoriohjelman nuoret tutkijat tekevät tarinastaan totta. •

Arktisuus muuttuvassa maailmassa -tohtoriohjelmassa 1.8.2025 aloittaneet tutkimusaiheineen:

Martta Alajärvi: Impact assessment and critical minerals' extraction in Sámi areas of Finland, Sweden and Norway – the Sámi people's just transition

Emmi Kairenius: Reimagining public space: playful work, artistic practice, and affordances in the northern urban environment

Ilmari Mieltunen: Vulnerable men in vulnerable worlds: masculinities and the Arctic anthropocene

Sanni Priha: Acts of ecological grief – experiential connections with fragile ecosystems through documentary film

Juulia Tikkanen: Exploring degrowth and more-than-human care in Arctic tourism

Tapio Virkkunen: Pathways to accelerate sustainable business transformation in Arctic tourism

Tragikoomisuutta ja vihaa

– Stiina Saaristo
katsoo suoraan kohti

Taidemaalarin koulutuksen saanut Stiina Saaristo on kulkenut matkan maalauksesta piirtämiseen, piirtämisestä keramiikkaan ja nyt – työskenneltyään kuusi vuotta kädet savessa – hän tarttuu jälleen lyijykynään residenssijaksolla Lapin yliopistossa, Wihurin rahaston 59. vierailevana kutsutaiteilijana.

TEKSTI PILVIKKI LANTELA
KUVAT SANTERI HAPPONEN

Kierrettyäni ympyrän maalaamisesta piirtämiseen ja keramiikkaan olen vaihdelleet, olennaista on aina ollut muoto ja aihe, jota haluan kuvata, Stiina Saaristo kertoo.

Teos *Happy Family* (2018) kuvaa oivallisesti Saaristoa maalari-piirtäjä-kuvanveistäjänä. Teos on tehty sekatekniikalla: alla on akvarelli, jonka päälle taiteilija on piirtänyt puuväreillä. Luminance-värikynät tekevät lopputuloksesta maalauskellisen, ja kolmiulotteisuus on läsnä, vaikka teos on tehty paperille.

Happy Family oli Saaristolle ”kriisiteos”, joka siivitti siirtymää uuteen. Saaristo haki uutta suuntaa työskentelylle ja juuri ennen koronaa päätyi työstämään paperiposliinisavea. Tämä muodostui yhdeksi käännekohtaksi kuvataiteilijan uralla.

– Havahduin siihen, että muotopiirtämisessä on aivan samaa problematiikkaa kuin keramiikassa – olin piirtäessä hakenut muotoa, ja savi mahdollisti visioni toteuttamisen kolmiulotteisesti.

Paperiposliinisavea voi muokata läpi työskentelyprosessin, myös polttojen jälkeen. Se on ollut tyydyttävää ja toisaalta työlästä teosten yksityiskohtia pietteillä viimeistelevälle taiteilijalle.

– Olin tuskastunut piirtämisen hitauteen, ja aluksi saven työstäminen tuntui nopealta. Aikaa myöten saven työstämisestä on kuitenkin tullut aivan yhtä hidasta. Tänä vuonna valmistuva *Ne paskiaiset* -teos on ollut työn alla viimeiset kaksi vuotta.

Saaristo käyttää usein omia kasvojaan teosten mallina. Peili on taiteilijalle tärkeä apuväline.

Stiina Saaristo

- Syntynyt 1976
- Asuu ja työskentelee Kontulassa, Itä-Helsingissä.
- Valmistui Kuvataideakatemiasta taiteen maisteriksi vuonna 2005.
- Lukuisia yksityis- ja ryhmänäyttelyitä niin Suomessa kuin ulkomailla. Uran varrella merkittäviä näyttelyitä ovat olleet Kuvataideakatemian valmistuvien näyttely (2001), yksityinäyttely Forum Box -galleriassa (2003), yhteisnäyttely *Arctic Hysteria* MoMa PS1:ssä, New Yorkissa (2008), yksityinäyttely *Ein kleines monster* Amos Andersonin taidemuseossa (2010).
- Teoksia muun muassa Wihurin rahaston, Serlachiuksen taidesäätöön, Kiasman ja Saastamoisen säätöön kokoelmissa.
- Rakastaa afro- ja dance hall -musiikkia ja salsaa. Harrasti tverkkausta ennen nykyistä työsumaa.
- Retrospektiivi *Always Happy* Serlachius museossa 21.11.2025–12.4.2026.

Taiteellisen työn retrospektiivi Mäntässä

Residenssijakson alussa, lokakuussa 2025, Saaristo viimeistelee Serlachius-museossa marraskuussa avautuvaa retrospektiivinäyttelyään *Always Happy*. Tämä on Saariston uran suurin näyttely.

– Pääsin suoraan lukiosta Kuvataideakatemiaan ja opintojeni aikana etsin tuskaisesti omaa ääntäni. Nyt ajan tuoman etäisyyden päästä näen, että oma ääneni on ollut teoksissa läsnä jo lukioaikana. Minua on aina

viehättänyt groteskius, kitsch, liioittelu ja elämän tragikoomisuus.

Saariston teokset ovat usein höystetty huumorilla, mutta niiden yksityiskohdista tai teemoista paljastuu ristiriita, joka parhaimmillaan jää häiritsemään katsojaa.

– Varhaisemmat teokseni olivat aggressiivisempia, ne ottivat tietoisemmin kontaktia katsojaan. Sitten teosteni aggressiivisuus on ehkä vaimentunut, mutta edelleen työstän aiheita, jotka ärsyttävät minua tai jotka herättävät hankalia tunteita – kuten kuolema tai pinnallinen ulkonäkökulttuuri.

Seesteisessä vaiheessa

Saariston taiteellisen uran ensimmäinen käännekohta oli lukion vaihto-oppilasvuosi Yhdysvalloissa, 300 ihmisen kaupungissa Pennsylvanian osavaltiossa.

– Silloin oivalsin, että voin purkaa vihaa piirtämiseen.

Saaristoa kiinnostaa ihmisissä oleva elämellisyys ja eläimissä oleva inhimillisyys. Yksityiskohta teoksesta *Bird lady*.

Kykyä työstää erilaisia tunteita on tarvittu myös taiteilijan elämässä. Taiteella on ollut Saariston elämässä terapeuttinen rooli, ja nyt lähes 50-vuotiaana hän kokee olevansa urallaan ja elämässään seesteisessä vaiheessa.

– Varsinkin uran alussa oli haastavaa käsitellä sitä, että esimerkiksi rahoituksista joutui kilpailemaan parhaiden ystävien kanssa.

– Vaikka tällä hetkellä taiteilijoiden asema on huonompi kuin urani alkumetreillä, olen kuitenkin aidosti tyytyväinen uravalintaani.

Kahden ajan välissä

Saariston taiteellista työskentelyä leimaa jännite kahden ajankulun välissä. Yhtäältä on aika, joka kuuluu fyysiseen taiteelliseen työhön työhuoneella ja välillä myös

luovuuden kannalta välttämättömään tyhjäkäyntiin. Toisaalta on ympäröivän kulttuurin, taidemaailman ja rahoittajien aika, joka vaatii aikaansaamaan enemmän ja nopeammin.

– Yritän antaa itselleni anteeksi sen, että teokseni valmistuvat hitaasti. Pitkät työskentelyprosessit istuvat huonosti nykyaikaan, ja myös itse ympäröivän kulttuurin tuotoksena huomaan selitteleväni ihmisille sitä, miksi työskentelyni on monilla nykymittareilla hidasta.

Yksityiskohtat ja Saariston käyttämät tekniikat vaativat aikaa. Juuri pitkien työprosessien ansiosta Saaristolla on tunnistettava, omaperäinen, humoristinen ja emotionaalisesti latautunut oma ääni. ●

*Minua on aina
viehättänyt groteskius,
kitsch, liioittelu ja
elämän tragikoomisuus.*

Rastilta rastille

TEKSTI ATTE ITKONEN
KUVAT ELLI ALASAARI

Liikunnan didaktiikan yliopisto-opettaja Mikko Ojanaholla on ollut kartta kädessä suurimman osan elämästään. Kilpasuunnistusura alkoi, kun hän tapasi silloisen tyttöystävänsä, nykyisen vaimonsa. Vähän sen jälkeen alkoi omien lasten valmentaminen, ja vieläkin palo suunnistusta kohtaan on kova.

– Viimeisinä kisavuosinani saatoin tehdä niin, että jos joku sai minut kisassa kiinni, jäin mieluummin kannonokkaan istumaan kuin lähdin seuraamaan. Halusin ratkaista kartta-arvoituksen omilla ehdoillani, löytää reitin itse, taitojeni ja kartan avulla, en juosta toisen perässä, Ojanaho muistelee nauraen.

Yli kymmenvuotisen kilpasuunnistusuran jälkeen ratamestaroinnista tuli Ojanaholle mielipuhua.

– Siinä on suunnistuksen ydin, olen oudossa maastossa, uuden kartan kanssa, etsimässä kartalle merkittyä paikkaa. Tiedän niin varmasti olevani oikealla paikalla, että uskallan laittaa siihen rastilipun pian saapuvaa kilpasuunnistajaa varten.

Ojanaho on valmentanut jokaista neljää lastaan, ja kaksi heistä tähtää maailman parhaimpien joukkoon. Valmennettavien kanssa hän käy usein ulkomailla suunnistusharjoituksissa. Yhteistä aikaa muiden lasten kanssa tulee vietettyä metsästyks- ja kalastusreissuilla.

– Urheilijat joutuvat usein luopumaan monesta asiasta uransa vuoksi. Itse en koe luopuneeni mistään, vaan olen saanut suunnistukselta enemmän kuin olen sille antanut.

Valmentamisen ja ratamestaroinnin ohella Ojanaho toimii suunnistuksen asiantuntijatehtävissä, uudistaa koulusuunnistuksen opetusmenetelmiä ja tekee omia suunnistuskarttojaan.

– Karttojen tekeminen on käsityötä, jossa jokaisella tekijällä on oma kädenjälkensä. Samasta maastosta voi syntyä useita erilaisia ja silti käyttökelpoisia karttoja. Teen parhaillaan suunnistuskarttaa, johon on kulunut jo 80 tuntia, eikä se ole vielä puolivälissäkään.

Ojanahon mukaan suunnistus tarjoaa loputtomasti opittavaa, ja juuri monipuoliset näkökulmat pitävät lajin aina kiehtovana ja tuoreena.

eskon puumerkki

ROVANIEMEN HUONO ASUNTOTILANNE HAASTAA MYÖS ASIAANTUNTIJOIDEN REKRYTOINNIN

Rovaniemen kaupungin verkkosivuilta poimittua: ”Rovaniemi asuinalueena muodostuu keskustasta sekä lukuisista kylistä sen ympärillä. Rovaniemi on kasvava, noin 60 000 asukkaan kaupunki. Asuntotuotanto on monipuolista ja tarjoaa sekä laadukasta kaupunkiasumista että oma-toimista kyläasumista maaseudun rauhassa.”

Näinhän se tietenkin on – Rovaniemi on kasvava ja kansainvälistyvä kaupunki. Itsekin junan tuomana ja melko tyytyväisenä rovaniemeläisenä en kuitenkaan ole voinut olla törmäämättä mediassa välillä kiivaana käytävään keskusteluun kaupungin asuntotilanteesta eri vivahteineen. Oppilaitoksen näkökulmasta katsottuna tilanne ei näytä oikein kehuttavalta, erityisesti kun sitä tarkastelee opiskelijoiden kannalta.

Lapin yliopistossa tehdään vuosittain myös lukuisia rekrytointeja, joissa pyritään löytämään eri alojen asiantuntijoita ympäri Suomen ja myös kansainvälisesti. Hakuilmoituksissa mainostamme itseämme erinomaisena ja asiantuntevana työyhteisönä – ja ihan aiheesta.

Haastattelutilanteissa hakijoiden kanssa on kuitenkin yhä useammin noussut esiin Rovaniemen asuntotilanne ja siihen liittyvä hämmästely. Tulevat työntekijät ovat ääneen ihmetelleet muun muassa asuntojen hintatasoa ja saatavuutta, oli kyse sitten vuokra- tai omistusasunnosta.

Yhtenä ratkaisuna on usein toiminut etätyöskentely, mikäli työtehtävät sen sallivat. Tämä tuo kuitenkin omat haasteensa yhteisöllisyydelle, sitoutumiselle ja paikkakunnalle juurtumiselle. Nykyinen asuntotilanne ei näyttäydä rekrytointitilanteissa millään tavalla positiivisena seikkana, jolla voisimme houkutella asiantuntijoita Rovaniemelle.

Toivottavasti asuntotilanne kehittyy suuntaan, joka tukee sekä opiskelijoiden hyvinvointia että asiantuntijoiden juurtumista paikkakunnalle – tämä on yhteinen haaste, johon tarvitaan päättäjien, oppilaitosten ja koko kaupungin yhteistyötä.

JUKKA SANKALA
Hallintopäällikkö,
yhteiskuntatieteiden tiedekunta

” Tulevat työntekijät ovat ääneen ihmetelleet muun muassa asuntojen hintatasoa ja saatavuutta, oli kyse sitten vuokra- tai omistusasunnosta.

PÄLVI RANTALA

ÄMPÄRI

Arjen sankariesine

Avain 2025

Kirja on kunnianosoitus esineelle, joka on yhtä aikaa tavallinen ja erityinen, piilossa ja esillä, arkinen ja ihmeellinen. Yleistajuinen tietokirja avaa näkökulmia niin ämpärin tuhansia vuosia vanhaan historiaan kuin sen merkitykseen nykyihmiselle.

Ihmisen historiassa ämpäri kietoutuu perustarpeiden ympärille. Se on arkinen käyttöesine, jonka useimmat kohtaavat jossain vaiheessa elämänsä. Ämpäriä tarvitaan tulipalojen sammuksessa, veden kantamisessa, marjametsällä ja evakkojunassa hätävessana. Se on kulkenut mukana elämisen tapojen, teknologian ja kulutustottumusten erilaisissa vaiheissa.

Kulttuurihistorian tutkimuksen näkökulmasta ämpäri on kaikessa arkisuudessaan kiehtova: yhtäältä se on monikäyttöinen esine, jonka kautta voi tarkastella valmistus- ja tuotantotapojen, kaupan ja kulutustapojen muutoksia. Toisaalta siihen liittyy kulttuurisia ja symbolisia merkityksiä, muistoja ja aistikokemuksia. Ämpäri on totisesti kirjan arvoinen.

TEKIJÄN KOMMENTTI:

”Riittääkö siitä kerrottavaa kirjaksi asti?” Tämän kysymyksen olen kuullut monta kertaa viime aikoina. Vastaan aina, että riittäisi vaikka kahteen.

Ämpärikirjan kirjoittaminen lähti liikkeelle vitsistä, halusta tutkailla helppoa ja kevyttä aihetta. Matkan varrella ämpäriin kertyi monenlaista, painavaa ja vakavaakin. Ämpäri on ollut mukana sodissa, ja sen historia kietoutuu monenlaisiin kriiseihin ja tragedioihin. Siihen liittyy onneksi myös paljon koskettavia muistoja ja hauskoja kertomuksia.

Ongelmana kirjan työstämisessä ei ollut materiaalin etsiminen: sitä löytyi, liiankin kanssa. Haasteena oli ennemminkin löytää irrallisia faktoja, tarinoita ja meemejä yhdistävä punainen lanka ja muodostaa sirpaleista järkevä, kiinnostava ja luettava kokonaisuus.

Alun perin en ajatellut, että tämä projekti olisi erityisen henkilökohtainen. Ei minulla ole ämpäriin mitään erityistä suhdetta. Kirjaa kirjoittaessa törmäsin kuitenkin myös oman sukuni historiaan. Sieltäkin löytyy pinoittain ämpäreitä.

PÄLVI RANTALA

TAPIO KOIVULA

Role of Fathers in the Best Interests of the Child under the European Human Rights Regime

Acta electronica Universitatis Lapponiensis 416

Väitöstyössä tarkastellaan isien oikeudellista asemaa lapsen edun ja eurooppalaisen ihmisoikeuskäytännön näkökulmasta. Tarkastelun viitekehyksenä toimii huoltajuus, keskittyen erityisesti trendeihin ihmisoikeuskäytännön kehityksessä. Ero- ja huoltajuuskiistojen yhteydessä olennaisessa asemassa ovat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta juontuva lapsen edun periaate sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityis- ja perhe-elämän suoja.

Tutkimuksessa paljastuu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännössä pyrkimys laajentaa avioliiton täyttämien ihmisoikeusnormien tulkintaa avioliiton ulkopuolisiin tilanteisiin, mikä ilmenee esimerkiksi vanhempien huoltajuutena sekä lapsen oikeudessa tuntea vanhempansa. Koska perheyhteyden on todettu lähtökohtaisesti toteuttavan lapsen etua, EIT on pyrkinyt ihmisoikeustulkinnan kautta jälleenrakentamaan yksilöiden välille ehjää perhe-elämää muistuttavia tilanteita.

TAPIO KOIVULA

Oikeustieteen tutkija

- Kansainvälisen julkis- ja rikosoikeuden maisterin tutkinnot Groningenin yliopistosta, 2017–2018
- Kansainvälisen oikeuden kandidaatti Groningenin yliopistosta, 2016
- Innokas salilla kävijä, uimari ja vapaa-ajan kirjailija

VÄITTELIJÄN KOMMENTTI:

Lasten oikeudet ovat jo pitkään kiinnostaneet minua, koska heidän oikeuksiensa toteutuminen on riippuvainen muista toimijoista, ensisijaisesti vanhemmista. Lisäksi lasten hyvinvoinnilla on suorat vaikutukset yhteiskunnan terveydentilaan, minkä vuoksi heidän perusoikeuksiensa suojeleminen on ensiarvoisen tärkeää. Väitöskirjaa työstäessäni havaitsin, kuinka laajasti aihepiiri koskee ihmisiä taustoista huolimatta: useimmilla on ajatuksia ja jotakin sanottavaa aiheesta.

Tutkimukseni perimmäisenä tarkoituksena on lisätä ymmärrystä lapsen edun periaatteen osa-alueista liittyen vanhempiin. Isän merkitystä tämän periaatteen toteutumisen kannalta ei olla laajalti tutkittu, minkä vuoksi halusin tuoda erityisesti sitä esille. Yhä useampi lapsi joutuu kokemaan vanhempiensa eron ja perheyhteyden menettämisen, mistä seuraa valitettavan usein etäännyminen toisesta tai jopa molemmista vanhemmista.

VILLE RINNE

K I D E

käytävägalup

Koonnut SARI VÄYRYNEN

Kide-lehti kysyi yliopistolaisilta heidän lempipaikkojaan galupissa, johon pystyi vastaamaan post it -lapuilla yliopiston pääkampuksen käytävällä noin viikon ajan syyskuussa. Tässä osa vastauksista.

Mikä on lempipaikkasi kampuksella ja miksi?

F-siipi 4. krs
tulostin tila

se on kivasti
aseteltu paikkaansa

Med:9 luokka
(Mac luokka
2 krs)

Hiljainen, saa
kestittää työhön

KIRJASTON
RIIPPUKLEINOT

Rantapolku

PETRONELLA

(silloin kun se
ei oo täynnä)

Salmien
Pöytäke...

Inv & WC

OLI LOUISA,
TUNNELMALLI-
NEN, PIENI
JA LOISTAVA
ASIAKASPALVELU

Ktk:n
kahrihuone

F-Hub,
koska siellä
voi kdatz
konetta jz
siel on pehmeet
sohvot

TTK
tunkotilat

TAKAPIHA

Petronella
klo 18:00
95ti 90ki

LUKUNURKKA

Lisa Ridzén
Kurjet lentävät etelään

Kurjet lentävät etelään on lämmin ja koskettava kuvaus vanhempi-lapsi-suhteesta ja vanhan isän omasta halusta päättää elämästään. Kirja kertoo sanomatta jääneistä asioista ja aikamme rajallisuudesta.

Kirjan teema on minulle ajankohtainen. Olen keski-iässä ja omat vanhempani ikääntyvät. Tarina pysäyttää pohtimaan, mikä elämässä lopulta merkitsee: välittäminen, läsnäolo ja rakkaat ihmiset ympärillämme. Tapahtumien sijoittuminen pieneen pohjoisruotsalaiseen kylään tuo tarinaan tuttua pohjoista ulottuvuutta. Kirjaan on helppo samaisua. Se muistuttaa sanomaan ääneen sanat, joita ei kannata jättää sanomatta vielä eläessämme: rakastan, olet tärkeä, anteeksi.

ANNA VANHALA
Kehittämisen asiantuntija, koulutus- ja kehittämispalvelut

TYÖPÄIVÄNI

Työntekijä:

Ville Yliaska
Yliopistonlehtori,
Historian ja yhteis-
kuntaopin didaktiikka

Työpaikka:

Kasvatustieteiden
tiedekunta, Lapin
yliopiston D-siipi

KUVAT VILLE RINNE

Yliopistonlehtorin työpäivä

8.00 Luin päivän sähköposteja ja vastailin niihin, jotka vastausta edellyttivät.

8.30 Dekaanikahvit. Keskustelimme työyhteisön kesken ajankohtaisista aiheista.

9.30 Kävin läpi viimeisiä taittovedoksia pian julkaistavasta tutkimuksestani *Laman kokemuksia*, joka käsittelee 1990-luvun lamaa kokemushistorian näkökulmasta. Viimeisten versioiden lukeminen on toisaalta mukava hetki, kun työ on saatu kutakuinkin päätökseen, mutta myös piinaavaa, kun mitään isoa ei voi enää muuttaa.

10.30 Lounas

11.00 Arvioin opiskelijoiden palauttamia esseitä.

12.00 Opetusta luokanopettajaopiskelijoille. Tällä kursilla pohditaan monialaista opetusta, eli sitä, kuinka yhdistellä useita oppiaineita.

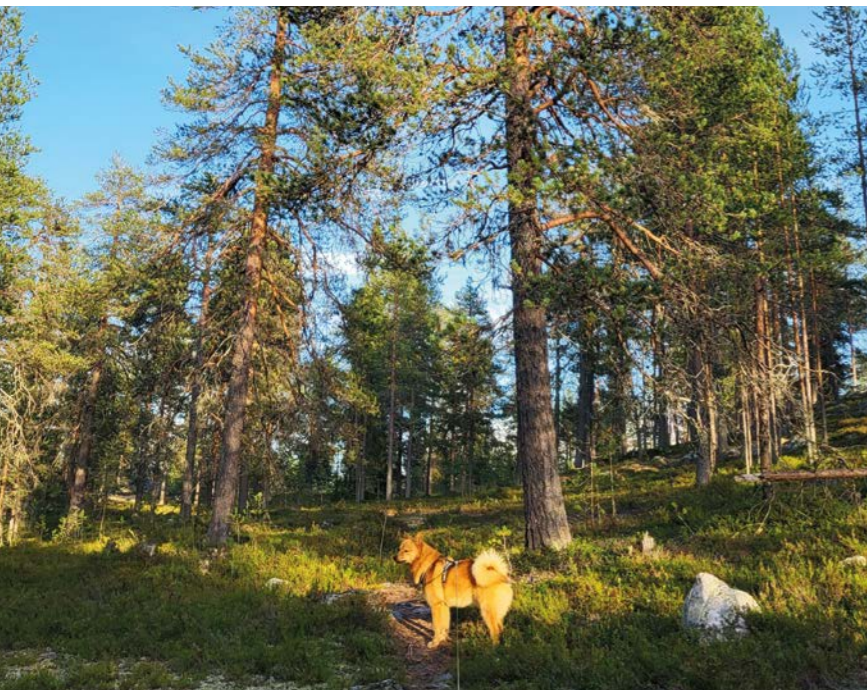
14.00 Kokous tulevasta monialaisesta harjoittelusta. Opiskelijoiden opetusharjoittelu harjoittelukoululla ja Rantavitikan koululla kestää marraskuussa kolme viikkoa.

15.00 Koska olen tilanteessa, jossa edellinen tutkimusprojekti vetee viimeisiään, on aika hakea uutta tutkimusrahoitusta. Koneen Säätiön hakemus palautettiin pari viikkoa sitten, nyt kirjoitin hakemusta Suomen Akatemialle.

15.30 Tein M2 kulu- ja matkalaskuohjelmaan matkasuunnitelmaa. Lokakuussa on Jyväskylässä konferenssi, jossa pidän esitelmän ja osallistun paneeliin.

” Työni jakautuu karkeasti tutkimukseen ja opetus- ja ohjaustyöhön. Opetuksella on keskeinen rooli: suunnittelen kurseja, pidän luentoja ja työpajoja sekä ohjaan opiskelijoiden opetusharjoittelua.

Voimapaikkani

MERVI ALATALO

Kaikilla Rovaniemen kaupungin laitamilla asuvilla löytyy kodin vierestä lähimetsä ja samoin minullakin. Se on arjen voimapaikkani, jonne suuntaan päivittäin. Matkassani kulkee kuuro koira, jonka kanssa kommunikointiin riittää katsekontakti ja käsimerkit. Tutkitusti metsällä on myönteisiä vaikutuksia hyvinvointiin ja kävely vielä aktivoi aivojen eri osaluoiden toimintaa, mikä parantaa esimerkiksi ongelmien ratkaisukykyä. Lenkillä jo muutaman askeleen jälkeen olen omissa ajatuksissani ja jokaisella askelella puran päivän tietokuormaa. Saattaapa joku mieltä askarruttamaan jäänyt asia myös ratketa lenkin aikana. Lenkin jälkeen energiaa on illan touhuihin huomattavasti enemmän kuin lähtiessä.

MERVI ALATALO
Hyvinvoinnin kehittämisspäällikkö,
LUC Henkilöstöpalvelut

hiutaleita

KALLE LAMPELA
Yliopistotutkija,
taiteiden tiedekunta

” Kun taiteilija leikkii, hän kiinnittyy tapahtumapaikkaansa ja altistaa itsensä ympäristön ehdoille.

LEIKKIMÄÄN!

Kokeellisen taiteen pioneeri Allan Kaprow teki 1970-luvun alussa utooppisen aloitteen. Hän ehdotti, että ammattinimike ”taiteilija” korvattaisiin tittelillä ”leikkijä”.

Kaprow kirjoitti, että pelaamisessa ja leikkimisessä on kysymys vapaasta mielikuvituksesta ja ilmeisestä spontaanisuudesta. Molemmilla on rakenteensa, molemmat saattavat edellyttää erityistaitoja. Pelaamisen sijaan leikkiminen ei kuitenkaan tähtää mihinkään tiettyyn tavoitteeseen tai saavutukseen. Leikkiminen on jatkuvaa osallistumista sen itsensä vuoksi. Puolen valitsemisella, voittamisella ja häviämällä ei ole merkitystä leikkimisessä. Leikissä ollaan huolettomia. Pelissä halutaan voittaa.

Taiteilijoista ei ole tullut leikkijöitä. Taidemaailmat eriytyivät ammatillisesti yhä sirpaleisemmiksi. Keksittiin uusia nimikkeitä.

Jonkinlaista kyllästymistä ”taiteilija”-titteliin on kuitenkin ilmennyt. Esimerkiksi performansitaiteilija Ernesto Pujol kutsuu itseään mieluummin yhteiskunnalliseksi koreografiksi kuin taiteilijaksi, ja kaupunkitilojen visuaalisista ilmeistä – varsin leikkisästi – kiinnostunut arkkitehti Lorenzo Servi kutsuu itseään mieluummin visuaaliseksi suunnittelijaksi kuin taiteilijaksi. Myös yhteisötaiteilijoiden piirissä on ilmennyt jo parinkymmenen vuoden ajan tarvetta muunlaisille kuin taidelähtöisille termeille.

”Taiteilija” onkin itse asiassa hämärä yleisnimi, joka ei kerro, mitä taiteilija tekee. Käytännössä taiteilijat käyttävät itsestään täsmällisempiä ammattinimikkeitä, kuten ”taidemaalari”, ”näyttelijä”, ”kirjailija”, ”piano-taiteilija” tai ”muusikko”.

Vakavan ja vaativan kuuloisia ammatteja, eikö? Mutta juuri siksi myös leikkiminen kannattaisi ottaa vakavasti.

Kun taiteilija leikkii, hän kiinnittyy tapahtumapaikkaansa ja altistaa itsensä ympäristön ehdoille. Leikkiminen voi sijoittua yhtä aikaa taiteen, harrastamisen, ajanvietteen ja hauskanpidon konteksteihin.

Leikkijä omistautuu, osaa ja taitaa leikkinsä vaatimukset. Hän luo omat sääntönsä ja oman maailmansa. Leikkijä voi aikoa tehdä jotakin jonkin aikaa, mutta aikomus voi muuttua muuksi hetken mielialojhteesta tai kansaleikkijän toisenlaisesta ideasta.

Leikissä leikkijä antautuu osittain sattuman vietäväksi. Leikki tuottaa jotakin ennalta-arvaamatonta, joka on itsessään palkitsevaa ja motivoi leikkimään uudelleen. Leikki voi johdattaa minne vaan.

Taiteilijat voisivat harkita ammattinimikkeidensä muuttamista. Lisäksi aikuiset voisivat pitää kesken työpäivää leikkituokion. Työn tulokset paransivat varmasti.

Miksi ette ikinä kirjoita tästä aiheesta?

Verkko voittaa paperin – aika perua tilaus.

Kääk. Muutin, eikä Kide löydä enää perille.

Ota meihin yhteyttä: ulapland.fi/kide

Juttuvinkit. Osoitteenmuutokset. Tilaukset ja tilauksen peruuttamiset.

Verkkosivuiltamme löydät kaikki numerot vuodesta 2012 alkaen.

Tervetuloa lukemaan!

**Oletko jo Lapin
yliopiston alumnien
LinkedIn-ryhmän jäsen?
Jos et, liity nyt!**

